

Domácí násilí ve vztazích teenagerů

Bc. Lenka Petřeková, DiS.

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka PETŘEKOVÁ, DiS.**

Osobní číslo: **H10685**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Domácí násilí ve vztazích teenagerů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z dané problematiky (domácí násilí, období dospívání, genderové stereotypy).

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUSKOTTE, A. Z pekla ven. Žena v domácím násilí. Praha: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6

GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-416-3

HRONOVÁ, M. Násilí ve vztazích teenagerů. Praha: Sondy s.r.o., 2009.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4

MACEK, P., LACINOVÁ, L. Vztahy v dospívání. Brno: Barister & Principal, 2006. ISBN 80-7364-034-1

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Milan Smola**

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **27. dubna 2012**

Ve Zlíně dne 17. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.4.2012

PhDr. Komárek

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevídelečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být teč nejmeně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledok obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě díla vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy a užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat náhrady chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o problematice domácího násilí, které se vyskytuje se všemi svými specifiky také v partnerských vztazích teenagerů. Teoretická část je zaměřena na období dospívání, navazování prvních partnerských vztahů, vliv násilí na osobnost jedince, jeho možné příčiny a prevenci. Ve výzkumné části jsou ověřována teoretická východiska v praxi. Zkoumány jsou názory a zkušenosti dospívajících v rámci problematiky domácího násilí.

Klíčová slova: domácí násilí, oběť, agresor, teenager, genderové stereotypy, mýty o domácím násilím

ABSTRACT

This diploma thesis deals with issues of domestic violence, which occurs (with all specifics) in the relationships of teenagers. The theoretical part is focused on the adolescence period, establishment of first relationships, violence influence on the individual personality and its potential cause and prevention. The theoretical resources in practise are verified in the experimental part of the thesis. The opinions and experiences of adolescents within the domestic violence are examined.

Keywords: domestic violence, victim, aggressor, teenager, gender stereotypes, domestic violence myths

Tímto chci poděkovat Mgr. Milanu Smolovi za spolupráci, odborné rady a vedení při zpracování této diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Vsetíně 25. dubna 2012

.....

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	13
1.1 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	13
1.2 DRUHY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	14
1.2.1 Fyzické násilí	14
1.2.2 Psychické násilí	14
1.2.3 Sociální násilí	15
1.2.4 Sexuální násilí	15
1.2.5 Ekonomické násilí	16
1.2.6 Využívání dětí	16
1.2.7 Stalking	17
1.3 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ	18
1.3.1 Domácí násilí nezasahuje tolik lidí, je to ojedinělá záležitost	18
1.3.2 Domácí násilí je soukromou záležitostí, nikdo nemá právo do toho zasahovat	18
1.3.3 Bití je jen momentální ztrátou nálady	19
1.3.4 Domácí násilí je jen strčení, plesknutí, facka a žádná velká zranění	19
1.3.5 Ženy své partnery k násilí vyprovokují, mohou tedy za to samy.....	19
1.3.6 Za násilí může alkohol a drogy	20
1.3.7 Nemůže to být tak hrozné, když oběť od násilníka neodejde. Asi se jí to líbí	20
1.3.8 Poznal/a bych násilníka na první pohled.....	21
1.3.9 K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách.....	21
1.3.10 To není násilí, je to jen vzájemný konflikt, neshoda, hádka	21
2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	22
2.1 PARTNERSKÉ VZTAHY V DOSPÍVÁNÍ	24
2.2 NÁSILÍ VE VZTAZÍCH DOSPÍVAJÍCÍCH.....	25
2.3 PROČ DÍVKY SNÁŠEJÍ NÁSILÍ?	27
2.4 PROČ SE CHLAPCI CHOVÁJÍ NÁSILNĚ?	28
2.5 DOPAD NÁSILÍ NA VÝVOJ OSOBNOSTI DOSPÍVAJÍCÍHO.....	30
3 PŘÍČINY NÁSILÍ VE VZTAZÍCH TEENAGERŮ	32
3.1 GENDEROVÉ STEREOTYPY	32
3.2 MEZIGENERAČNÍ PŘENOS VZORCŮ NÁSILNÉHO CHOVÁNÍ	34
3.3 VLIV VRSTEVNÍKŮ.....	35
3.4 SPOLEČNOST	35
3.5 VLIV MASMÉDIÍ	36
3.6 DALŠÍ FAKTORY	37
4 PREVENCE NÁSILÍ VE VZTAZÍCH TEENAGERŮ	39
4.1 RODINA	39
4.1.1 Prevence agrese	39
4.1.2 Prevence submise	40

4.2	ŠKOLA.....	41
4.3	SPOLEČNOST	41
II PRAKTICKÁ ČÁST		43
5	POJETÍ VÝZKUMU	44
5.1	CÍL VÝZKUMU	44
5.2	VOLBA VÝZKUMNÉ METODY	45
5.3	VOLBA A SPECIFIKACE VÝZKUMNÉ TECHNIKY SBĚRU DAT	45
5.4	VÝZKUMNÝ VZOREK A ZPŮSOB VÝBĚRU	46
5.5	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	47
5.6	FORMULACE VÝZKUMNÝCH PROBLÉMŮ	45
5.7	STANOVENÍ HYPOTÉZ	48
6	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	49
6.1	ANALÝZA DAT ZÍSKANÝCH DOTAZNÍKEM.....	49
6.1.1	Otázka č. 1, 2 a 3 Pohlaví, věk a typ studia respondentů	49
6.1.2	Otázka č. 4 Domácí násilí je...	49
6.1.3	Otázka č. 5 Domácí násilí...	50
6.1.4	Otázka č. 6 Výroky týkající se genderových stereotypů.....	51
6.1.5	Otázka č. 7 Zkušenosti s domácím násilím	52
6.1.6	Otázka č. 8 Zkušenosti s partnerským vztahem	53
6.1.7	Otázka č. 9 Zkušenosti s násilím ve vztahu respondentů.....	54
6.1.8	Otázka č. 10 Řešení domácího násilí teenagery.....	57
6.2	POUŽITÍ STUDENTOVA T-TESTU K POTVRZENÍ ČI VYVRÁCENÍ HYPOTÉZ.....	59
6.2.1	Základní vzorce a použité zkratky	59
6.2.2	Rozdíly v povědomí chlapců a dívek v problematice domácího násilí.....	60
6.2.3	Rozdíly mezi chlapci a dívkami v podléhání genderovým stereotypům	61
6.2.4	Rozdíly ve zkušenostech s domácím násilím chlapců a dívek.....	62
6.2.5	Potvrzení či vyvrácení hypotéz	63
ZÁVĚR		64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		66
SEZNAM GRAFŮ		68
SEZNAM TABULEK.....		69
SEZNAM PŘÍLOH.....		70

ÚVOD

Domácí násilí je jev, který je přítomen ve všech společnostech, a který má hluboké historické kořeny. V minulosti byl tento jev považován za soukromou záležitost, do které by okolí nemělo zasahovat. V současnosti se o domácím násilí stále více hovoří a je považováno za závažný společenský problém, který má negativní dopady v oblasti sociální, ekonomické i politické. Domácí násilí probíhá v blízkém (často intimním) vztahu dvou osob, za zdmi bytu či v nepřítomnosti dalších osob, proto je velmi těžce odhalitelné.

Při domácím násilí a jeho různých formách dochází k porušování nejvyšší právní normy zakotvené v Listině základních práv a svobod, která stanovuje nejvýznamnější zásady, na kterých je náš právní řád postaven. Jedná se o ustanovení, které říká, že lidé jsou svobodní a jsou si rovni v důstojnosti a právech a základní práva jsou zaručena všem. Tato právní norma stanoví, že každý člověk má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, čest, dobrá pověst a bylo chráněno jeho dobré jméno. Je zde zakotvena ochrana rodiny a rodičovství z čehož vyplývá, že násilí páchané mezi rodinnými příslušníky a osobami v partnerském vztahu je závažným porušováním základních práv a svobod. Z tohoto důvodu je zřejmé, že stát je povinen chránit základní lidská práva ohrožených osob a zajistit poskytnutí ochrany obětem.

Přes všechna právní ustanovení a snahu různých státních i neziskových organizací o zvýšení povědomí společnosti o problematice domácího násilí, k němu dochází. Domácí násilí však není pouze problémem vztahů, které žijí ve společné domácnosti, jak by se z názvu mohlo zdát. Domácí násilí probíhá také ve vztazích, které spolu nežijí, ale mají blízký nebo intimní vztah. Domácí násilí postihuje tedy i vztahy dospívajících, kdy dochází k prvním láskám a navazování romantických a partnerských vztahů. Tyto vztahy jsou však ve většině případů přechodné a proměnlivé. Pro dospívajícího však mají velký osobní i společenský význam a mohou ovlivnit jejich důvěru a touhu vstupovat do dalších partnerských vztahů a řešit potíže a starosti, které jsou jejich součástí.

Dle Sondy ROSA 2006, která byla provedena mezi studenty ve věku 17 – 22 let, uvedly dvě třetiny dívek a tři čtvrtiny chlapců, že již měli partnerský vztah. Z nich každá desátá

dívka uvedla, že ve vztahu byla ponižovaná, více než každou desátou partner uhodil a od více než každého desátého dospívajícího partner vyžadoval, aby trávil čas pouze s ní/m. (Hronová, 2006)

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část je zaměřena na problematiku domácího násilí se zaměřením na vztahy teenagerů, na příčiny vzniku násilí a jeho prevenci. Cílem je poukázat na problematiku násilí ve vztazích teenagerů, závažnost dopadu na vývoj jejich osobnosti i následné vztahy. Výzkumná část se opírá o teoretická východiska dané problematiky. Jejím cílem je zjistit povědomí dospívajících o domácím násilí, jejich názory a zkušenosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Domácí násilí je opakované a systematické násilí (psychické, fyzické, sexuální, sociální izolace nebo ekonomická deprivace) mezi partnery. Obětí domácího násilí bývají většinou ženy, a to až v 95% a pachatelé jsou nejčastěji současní nebo bývalí partneři. Násilí se odehrává v soukromí, je utajováno před sousedy či širší rodinou, odehrává se beze svědků. Jedinými svědky bývají, v 95%, děti. (Hronová, 2007)

1.1 Znaky domácího násilí

„Klasické“ domácí násilí, které probíhá mezi partnery, kteří žijí ve společné domácnosti i násilí mezi teenagery (a partneři, kteří spolu nežijí) má stejná specifika, probíhá stejným způsobem a má velmi podobný průběh. V obou případech se jedná o záměrné používání zneužívajících taktik, užívaných jedním partnerem v intimním vztahu k získání a udržení moci a kontroly nad druhým. Objevuje se ve všech sociálních, ekonomických a kulturních vrstvách, u osob různého věku, vyznání, víry či rasy. Jedná se o násilí, které se opakuje a probíhá v cyklech, ve kterých se střídá období narůstajícího napětí, období týrání a období klidu, kdy agresor slibuje nápravu. Násilí, ačkoliv probíhá v intimním vztahu dvou osob, však není soukromou záležitostí a problémem pouze zúčastněných osob. Nejedná se o momentální ztrátu nálady či kontroly nad svým jednáním, ale jde o vědomé jednání, za které nese agresor zodpovědnost. (Hronová, 2006)

Typickými znaky domácího násilí dle Závazného pokynu policejního prezidenta ze dne 22. prosince 2008, o provádění vykázaní jsou:

1. opakovanost

- jde o jednání, které má svůj vývoj, k jeho projevům dochází opakovaně, často i po velice dlouhou dobu; domácí násilí není ojedinělý a jednorázový incident, byť se závažnými následky,

2. postupný nárůst intenzity

- domácí násilí začíná zpravidla psychickým násilím, spojeným např. s ekonomickým násilím, slovními útoky, později se přidává fyzické násilí; útoky

jsou zpočátku vedeny proti svobodě a lidské důstojnosti, posléze proti zdraví, a mohou vyústit v útoky proti životu,

3. jasné role

- k násilí dochází mezi blízkými osobami, kde lze rozlišit roli násilné a ohrožené osoby, jejich vzájemné postavení je nerovné a role se v průběhu incidentů nemění,

4. páchaní násilí v soukromí

- k násilí dochází zpravidla beze svědků, nejčastěji v soukromí společného obydlí, ale i na jiných místech, např. chata, hotel apod.; jednotlivé útoky zapadající do schématu domácího násilí se však mohou vyskytnout i na veřejnosti.

1.2 Druhy domácího násilí

1.2.1 Fyzické násilí

Fyzické násilí se ve vztahu objevuje často po určité době a může nabývat různých podob, například:

- fackování, rány pěstí, bití, pálení, kousání, kopání, škracení, třesení nebo zmítání, bodání
- nucení být ve studené lázni, svázání, spoutání, nasazení roubíku či pytle přes hlavu, míření na oběť zbraní, nucení k užití drog, zamačkávání cigaret na kůži oběti (Conwayová, 1997)

Fyzické násilí – týrání se často děje beze svědků a mnohdy natolik rafinovaným způsobem, kdy oběti nezůstávají žádné modřiny a odřenin a tudíž nemá důkazy k usvědčení pachatele.

1.2.2 Psychické násilí

Psychické násilí, ačkoliv nezanechává viditelné stopy na těle, je považováno za nejvíce zranitelné, neboť zanechává hluboké rány na duši, které vyžadují odbornou pomoc a oběť

jimi trpí celá léta. Následky takového násilí mohou změnit osobnost oběti a mohou být příčinou trvalé ztráty důvěry v osoby opačného pohlaví. Může nabývat podob jako zastrašování, nátlak, výhrůžky (vyhrožování násilím oběti, jejím přátelům, rodině, domácím mazlíčkům), vydírání, zlehčování, popírání, obviňování (Conwayová, 1997)

Může se však jednat také o ponižování, využívání mužských privilegií, tedy chování se k ženě jako ke služce, dělání rozhodnutí za ni a vyžadování na ni svých práv, např. právo na sex. (Studijní materiál MPSV, 2006)

1.2.3 Sociální násilí

Sociální násilí bývá často velmi úzce spojené s psychickým násilím a pronásledováním.

Jedná se o:

- izolování oběti (zákaz chodit do práce, nakupovat, trávit volný čas mimo domov, popř. stopování a vyměřování přesného času, který může oběť strávit mimo domov, přičemž za pozdní příchod následuje trest)
- zakazování, aby oběť se stýkala s přáteli, rodinou (izolace od nich)
- nucení oběti, aby trávila veškerý čas pouze s agresorem

Příčinou může být přílišná žárlivost nebo snaha ovládat oběť a mít nad ní a jejím časem maximální moc a kontrolu. Jako následek sociálního násilí – izolace oběti od okolního světa je deformace vnímání reality a přijetí vlastní situace jako normální a běžné. Přerušování kontaktů způsobí, že se oběť nemá na koho obrátit o pomoc a radu. Tím se stává zranitelnější a pro agresora lépe ovladatelná. (Voňková, 2004)

1.2.4 Sexuální násilí

- přinucení k pohlavnímu či análnímu styku proti vůli oběti
- přinucení k použití pomůcek při pohlavním styku
- donucení k oblékání se nebo k činnostem, které jsou považovány za ponižující
- přinucení k pohlavnímu styku za přítomnosti jiných lidí

- přinucení k používání nebo sledování pornografie (Conwayová, 1997)

U dospívajících se nejčastěji jedná o tlak na dívku a vynucování pohlavního styku, ačkoliv dívka se ještě necítí být připravena zahájit sexuální život nebo zatím se zná s přítelem natolik krátce, že s ním pohlavní styk nechce mít. Tlak je však tak velký, že dívka z obavy, aby se před chlapcem neshodila, nebo aby se s ní nerozešel, podlehne i přes svou vůli, popř. dojde ke znásilnění.

1.2.5 Ekonomické násilí

Ekonomické násilí se většinou objevuje ve vztahu, kdy osoby společně hospodaří nebo jsou finančně na sobě závislé, např. partneři, dítě a rodič nebo dítě a prarodič, popř. jiní příbuzní. Může se jednat o zadržování peněz, brání finančního příjmu (výplaty, sociálních dávek, důchodu apod.), nucení oběti, aby o peníze na běžné potřeby a potravu prosila či nejdříve vykonala nějaký ponižující úkol. Tímto způsobem agresor drží oběť v závislosti, vděčnosti za každé peníze, izolaci a neschopnosti odejít. (Ševčík; Špatenková, 2011)

Tento typ násilí je ojedinělý ve vztahu dospívajících.

1.2.6 Využívání dětí

Jedná se o zneužití dítěte jakožto prostředku k manipulaci, vydírání nebo k získání kontroly nad obětí domácího násilí. Násilník dítěte uplácí, systematicky a promyšleně o oběti říká výroky typu: „Maminka je nemocná, měla by se léčit, není schopná se o tebe postarat.“, „Pořádný chlap si musí sjednat respekt.“ apod. Tak získává dítě na svou stranu a zároveň proti oběti. Jindy je oběť zastrašována, že pokud odejde, přijde o děti. Popř. po odchodu je na dítě vyvíjen psychický tlak, aby prozradilo adresu, kde se s matkou zdržují, dítě je naváděno proti matce, ta je pomlouvána, před dítětem zesměšňována či ponižována. (Švecová, 2009)

1.2.7 Stalking

Stalking je chování zahrnující opakovanou a nechtěnou pozornost, obtěžování, kontakto-
vání určité osoby, přičemž toto jednání v ní vyvolává strach. Konkrétně se může jednat o:

- opakované zanechávání nebo posílání nechtěných předmětů, dárků či květin oběti
- sledování nebo čekání na oběť na místech jako je domov, škola, práce
- přímé či nepřímé výhrůžky ublížením oběti (dětem, přátelům, rodině, domácím mazlíčkům)
- záměrné poškozování či výhrůžky poškozením majetku oběti
- odposlouchávání telefonních hovorů, kontrola listinné korespondence, e-mailů, ale také např. prohledávání odpadků oběti
- opakovaná telefonická i osobní kontrola času a pohybu oběti (kde je, s kým tam je, co tam dělá,...)
- vulgární, urážlivé, vyhrožující či zastrašující telefonáty, sms zprávy či e-mail
- pomlouvání a rozšiřování o oběti nepravdivých či intimních informací (také na internetu, veřejných místech). (Hronová, 2009)

V případě teenagerů jde v rámci stalkingu především o jednání, které zahrnuje: verbální výhrůžky, zastrašování, pronásledování oběti, posílání nevyžádaných dopisů, obrázků, dárků, šíření pomluv, opakované telefonáty, čekání před bytem, domem, školou, využívání technologií ke sledování (maily, textové zprávy, monitorování PC). (Hronová, 2009)

Stalking je typ domácího násilí, které se často objevuje ve vztazích dospívajících, a to ve chvíli, kdy se jeden z partnerů rozhodne ukončit partnerský vztah s druhým. Hronová (2009) uvádí, že největší zkušenost se stalkingem mají mladí lidé ve věku 18 – 24 let. V tomto typu domácího násilí se často obrací role muže – násilníka a ženy – oběti, přičemž výzkumy dokazují, že v 85% je útočníkem stalkingu dívka.

Od 1. 1. 2010 byl stalking zakotven v Trestním zákoníku jako trestný čin.

1.3 Mýty o domácím násilí

Mýtů o domácím násilí existuje spousta a stále je mnoho lidí, kteří se s nimi ztotožňují. Obecně se dají také rozdělit do tří kategorií, a to mýty související se samotným výskytem násilí a sociální statusem rodiny, mýty související s osobou agresora a mýty související s osobou oběti. Mezi nejčastější mýty patří následující.

1.3.1 Domácí násilí nezasahuje tolik lidí, je to ojedinělá záležitost

Výzkumy dokazují, že 38% žen (to znamená více než každá třetí žena) zažilo v průběhu života některou z forem násilí ze strany partnera. Fyzické násilí ze strany jiného muže zažilo 37%. (Studijní materiál MPSV, 2006)

Z průzkumu agentury STEM pro Bílý kruh bezpečí z roku 2001 vyplývá, že 61% populace zná případy násilí mezi partnery z doslechu a 26% se s ním setkalo osobně. (Marvánová-Vargová; Pokorná; Toufarová, 2008)

1.3.2 Domácí násilí je soukromou záležitostí, nikdo nemá právo do toho zasahovat

Kdykoliv se stane, že je jednomu člověku ubližováno (psychicky, fyzicky, sexuálně, ekonomicky), má právo na pomoc druhých, a také na pomoc ze strany státu. Agresor je trestně odpovědný za své jednání, ať už má k oběti jakýkoliv vztah. Násilí je však těžko odhalitelné v případě, že se odehrává za zdmi domu či bytu a je-li oběť natolik v područí agresora, že jej sama kryje a snaží se, aby si okolí nevšimlo, v jakém teroru žije. (Studijní materiál MPSV, 2006)

Od 1. 6. 2004 je ukotven v trestním zákoně §215a, který definuje týrání osoby ve společně obývaném bytě nebo domě jako trestný čin. Je-li týrání dlouhodobé či zvláště surové, může být pachatel odsouzen až na 8 let odnětí svobody.

1.3.3 Bití je jen momentální ztrátou nálady

U agresora je často typické, že navenek, před okolím je schopen ovládat své emoce, působí klidně a okolí jej má rádo. V soukromí se z něj však stává agresivní a neovladatelný násilník, který si vybíjí svůj vztek na těch nejbližších. Nejedná se tedy pouze o momentální ztrátu nálady či schopnosti ovládat se, ale v domácím násilí jde o opakované, dlouhodobé a systematické týrání. (Studijní materiál MPSV, 2006)

1.3.4 Domácí násilí je jen strčení, plesknutí, facka a žádná velká zranění

Dle Hronové (2008) po více než třetině znásilnění a fyzických útoků od intimních partnerů potřebují ženy lékařskou pomoc. Fyzické násilí zažilo 85% žen, které vyhledaly pomoc v OS Rosa. Podle většiny zahraničních výzkumů se nejčastěji násilí stupňuje v těhotenství. Toto potvrzuje také zkušenost OS Rosa, přičemž 15% klientek bylo napadeno v, převážně druhé polovině, těhotenství.

Ženy, které se staly obětí domácího násilí, uvádějí, že nejčastějším typem násilí byly facky, kopání, kousání, údery pěstí, vyhrožování fyzickým ublížením, osahávání, strkání, pevné sevření, kroucení rukou a tahání za vlasy. Nejčastějším zraněním byly, v 90%, modřiny, ve 27% řezné rány, škrábnutí a popáleniny a v 7% zlomeniny a poranění hlavy či mozku. Zranění, které jim partner způsobil, si v 28% vyžádala lékařské ošetření. (Pikálková, 2004)

1.3.5 Ženy své partnery k násilí vyprovokují, mohou tedy za to samy

Tento mýtus souvisí s představou spravedlnosti a spravedlivého trestu za „zlobení“. Často se tímto obhajují i samotní agresoři a svalují vinu na chování oběti, jakožto příčinu jejich agresivity. Agresoři tak prosazují své výhradní právo rozhodovat o celém chodu domácnosti či vztahu, právo ovládat svou partnerku a vychovávat ji k naprosté poslušnosti a oddanosti. V případě porušení (i předem nevyřčených) pravidel dochází k použití výchovných prostředků, „aby si to příště zapamatovala“.

Je však jasné, že neexistuje žádný důvod, který by ospravedlnil či legitimizoval násilné a agresivní jednání. Za násilí nese výhradní zodpovědnost ten, kdo jej páchá.

1.3.6 Za násilí může alkohol a drogy

Může se stát, že agresor svou oběť napadne v opilosti či pod vlivem jiných návykových látek, avšak skutečnost je taková, že ji napadá i naprosto střízlivý. Alkohol (ani drogy) nejsou příčinou násilného jednání agresora, jsou spíše spouštěčem a stimulem. Člověk v opilosti (či pod vlivem návykových látek) ztrácí zábrany a je proto snadnější překonat pocit studu z agresivních reakcí. Agresor poté svaluje vinu na alkohol a tím se zbavuje zodpovědnosti za své jednání, když říká: „Byl jsem opilý. Nevěděl jsem, co dělám.“ Dle Pikákové (2004) více než 50% respondentek (obětí domácího násilí) výzkumu uvedlo, že v době incidentu domácího násilí byl partner pod vlivem alkoholu. Naopak více než 35% respondentek (obětí domácího násilí) uvedlo, že partner v době napadení nebyl pod vlivem alkoholu či drog.

1.3.7 Nemůže to být tak hrozné, když oběť od násilníka neodejde. Asi se jí to líbí

Není pravdou, že se oběti násilí potřebují, chtějí či vyžadují. Žádná žena nevstupuje do vztahu s tím, že chce, aby ji partner bil nebo jí jinak ubližoval. Dostane-li se však oběť do kolotoče násilí, je pro ni těžké odejít. Pokud oběť s pachatelem žije v jedné domácnosti, často nemá kam odejít. Pokud žije oběť dlouhou dobu v násilném vztahu, většinou ztratí většinu přátel a blízkých osob, cítí se izolovaná od okolního světa a bezmocná, takže nemá sílu odejít a začít nový život. Ve většině případů také nemá dostatek finančních prostředků na to, aby zajistila sebe a své děti. I kdyby oběť s partnerem nežila, je pro ni těžké opustit násilný vztah. Mnohé ženy se také za svou situaci stydí, cítí se zodpovědné a hlavně mají strach z agresora, který jim často vyhrožuje dalším ublížením či dokonce zabitím. (Špatenková, 2004)

Mnoho žen – obětí domácího násilí se rozhodne od násilného partnera odejít, často však uvěří ve zlepšení situace a podlehnou slibům, že „už se to nikdy nebude opakovat“. Když však seberou všechnu sílu partnera opustit, potýkají se s pronásledováním, zastrašováním a vyhrožováním. (Studijní materiál MPSV, 2006)

1.3.8 Poznal/a bych násilníka na první pohled

Mnoho lidí se domnívá, že pachatel domácího násilí se násilně projeví v běžném životě, v kontaktu se svými přáteli, kolegy, sousedy, a proto jej lze poznat a identifikovat. Opak však bývá pravdou. Většina násilí bývá před okolím skryta. Agresor se navenek chová přátelsky, ochotně, mile, pozorně, bývá v kolektivu oblíben a ani nejbližší osoby by nevěřily, že by dokázal ublížit své partnerce.

1.3.9 K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách

Z výzkumů vyplývá, že domácí násilí se objevuje ve vztazích s různou socioekonomickou úrovní, mezi partnery různého věku i vyznání. Výzkumy dokazují, že domácí násilí se také týká lidí s vyššími příjmy, a tím pádem s vyšším sociálním statusem. U těchto lidí je však větší tendenci násilí utajovat z obav ze sociální exkluze. Zároveň je toto násilí často rafinovanější a více promyšlené, oběť je více traumatizována a odchod od partnera by pro ni znamenal hluboký sociální propad. Je uvězněna ve „zlaté kleci“. (Studijní materiál MPSV, 2006)

1.3.10 To není násilí, je to jen vzájemný konflikt, neshoda, hádka

O konfliktu či hádce se dá hovořit, pokud zúčastněné osoby jsou přibližně stejně silné, přičemž se nejedná výhradně o fyzickou sílu. Jde spíše o předpoklad či schopnost přiměřeně se bránit a prosadit vlastní zájem. Hovoříme-li však o domácím násilí, jedná se o převahu a zneužití moci a síly (fyzické, psychické či finanční) jednoho partnera nad partnerem druhým. (Studijní materiál MPSV, 2006)

2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Období dospívání - adolescence je z hlediska vývojové psychologie období přechodu mezi dětstvím a dospělostí, věkově od 10 do 20 let. Vágnerová (2005) jej rozděluje na ranou adolescenci (mezi 10. – 15. rokem) a pozdní adolescence (mezi 15. – 20. rokem). Na období pozdní adolescence je zaměřena tato práce.

Dospívání je období mnoha změn v oblasti biologické, psychické i sociální, přičemž na tyto změny mají vliv konkrétní kulturní a společenské podmínky, z nichž vyplývají požadavky a očekávání společnosti kladené na dospívajícího. (Vágnerová, 2005)

Na biologické rovině se jedná o dozrávání tělesných funkcí, především souvisejících se schopností reprodukce. Na úrovni psychické dochází ke zlepšení schopnosti používat složitější kognitivní postupy, způsoby uvažování a nazírání na různá teoretická i praktická témata. V tomto období se z dítěte stává fyzicky, psychicky a sexuálně dospělý jedinec, avšak sociálně je stále nevyzrálý. Věkově i právně je dospělý, sociálně se dospělým stává pozvolna, až po dosažení určité sociální samostatnosti, vymanění se z citové a materiální závislosti na rodičích (či jiných pečovateli). (Janošová, 2008)

Nejvýznamnější změny, ke kterým v dospívání dochází, jsou (resp. by měly být)

- přechod od nesamostatnosti k samostatnosti,
- od neodpovědnosti k odpovědnosti,
- od závislosti k nezávislosti,
- od orientace na konzumaci k tvorbě produktů a hodnot,
- od učení řízeného z vnějšku k samostudiu,
- od výchovy k sebevýchově (sebeřízení)
- od vnějších požadavků k většímu respektu vůči vlastní, stále propracovanějším požadavkům vnitřním. Postupně dochází k tomu, že dospívající dělá věci, protože je považuje za hodnotné, ne proto, že mu to někdo nařídil či řekl.

Období dospívání je zaměřeno na hledání a utváření vlastní identity, s čímž také souvisí přehodnocení vlastního života. Na dospívajícího jsou kladeny určité požadavky, se kterými se musí vyrovnat, jako například zvládnutí vlastní (především fyzické) proměny, dosažení přijatelného sociálního postavení a vytvoření si subjektivně uspokojivé, zralejší formy vlastní identity. (Vágnerová, 2005)

Na celkovou identitu mají vliv i změny tělesného zrání, které zdůrazňují rozdíly mezi chlapci a dívkami a iniciují vývojový posun k jejich rodové identitě. Změny v pohlavním zrání a nová hlediska na sebe sama jako příslušníka dané genderové skupiny patří k velmi důležitým tématům dospívání. Také sociální okolí reaguje na tyto změny především novými požadavky na jejich nové role – muže a ženy. (Janošová, 2008)

V dospívání se rozvíjí osobnost jedince zvláště v oblasti vytváření vlastního a individuálního „Já“, jehož nejdůležitějšími funkcemi jsou:

- vědomí jedinečnosti a odlišnosti od ostatního světa,
- vědomí vlastní činnosti nebo účasti ve vnějším dění,
- vědomí identity i přes všechny změny a zvraty, které v časovém průběhu proběhly (Šnýdrová, 2008)

Vytváření pocitu identity u dospívajících je spojeno s otázkami „Kdo jsem, co umím, kam směřuji, jak mne druzí hodnotí, jaké role zastávám?“ Dospívající získává zkušenosti experimentováním s rolemi, které hraje v různých sociálních situacích. Je však nutné zdůraznit, že se na pocitu identity podílí i vrozené vzorce chování, které je nazýváno genotyp. Genotyp společně s prostředím působí na vytváření osobnosti od prvopočátku. (Langmeier; Krejčířová, 2006)

Jedním z důležitých vývojových úkolů dospívajícího je přijetí jeho genderové role. Silný vliv a tlak v tomto mají socializační činitelé, vrstevnické skupiny, masmédiá. Tento tlak však v dospívajícím může způsobit rozpory a zmatek. U dívek se předpokládá, že se bude orientovat na mezilidské vztahy, bude citlivá, empatická, jemná, pečující, ale zároveň je

zde tlak dnešní společnosti, aby byla nezávislá, samostatná, ctižádostivá a fyzicky atraktivní. Od chlapců se očekává, že budou dominantní, silní, aktivní, samostatní, soutěživí, ctižádostiví, sebevědomí, racionální a s velkým zájmem o sex. (Wyrobková in Macek; Lacinová, 2006)

2.1 Partnerské vztahy v dospívání

V průběhu dospívání, vlivem hormonálních změn, se u dospívajících objevuje nová schopnost zamilovat se. Vzhledem k dřívějšímu zrání dívek, dochází k této schopnosti dříve u dívek, projevy jsou však méně nápadné. Jde spíše o dívčí rozhovory o chlapcích a zájem o starší chlapce. Chlapci se později projevují spíše jakýmsi pošťuchováním s erotickými prvky, osaháváním dívek či nahlížením za výstřih. (Janošová, 2008)

První chození v dospívání se vyznačuje idealizováním partnera, sebe i samotného vztahu. Partner bývá obdivován, jeho vlastnosti a názory přeceňovány. Dospívající v partnerském vztahu rozvíjí mnohé sociální dovednosti, altruismus, schopnost dát přednost uspokojení potřeb partnera na úkor vlastních potřeb. Objevuje se také potřeba a touha mít milovanou bytost jen pro sebe a nechut' k tomu, aby dělala cokoli jiného, jinde či s někým jiným. Trvalý vztah pak vyžaduje přijetí určité odpovědnosti a částečné sebeomezení. (Vágnerová, 2005)

Navazování partnerských vztahů uvnitř party či určité skupiny může být určitým tlakem na ostatní, aby také vstoupili do partnerství. Tento tlak a snaha přizpůsobit se, pokud se nedaří navázat vztah, mohou způsobit obavy o vlastní atraktivitu a nalezení vhodného partnera. V případě navázání partnerského vztahu může jít o tlak na zahájení sexuálního kontaktu. Hraje zde roli však také zvědavost, partnerská přitažlivost a sexuální náklonnost či sexuální touha. (Janošová, 2008)

Společnost se různě staví k sexuálním zkušenostem chlapců a dívek. U chlapců jsou více tolerovány „lásky“ na jednu noc, kdežto u dívek je toto chování odsuzováno. Také pocity z prvního milování jsou rozdílné u dívek a chlapců. Chlapci se cítí většinou šťastní, pyšní a

dospělí, mají potřebu „pochlubit se“ a tak si zvýšit prestiž u svých přátel. Oproti tomu dívky někdy prožívají určité zklamání, smíšené pocity lítosti, obav či viny. Pro dívky je první sexuální styk vážnější událostí, neboť při něm riskují více než chlapci.

2.2 Násilí ve vztazích dospívajících

O násilí ve vztazích dospívajících se moc nemluví, ačkoliv statistiky dokazují, že každý třetí dospívající má s násilím zkušenost. K násilí může dojít na příležitostné schůzce i v dlouhodobém vztahu. O násilí se těžko hovoří, zvláště pokud si o násilníkovi jeho okolí a přátelé oběti myslí, že je čestný, správný a dokonalý. (Hronová, 2006)

Hronová (2009) uvádí hned několik výzkumů, které potvrzují násilí ve vztazích teenagerů. Jedním z nich je studie MUDr. Evy Vaníčkové z 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, která byla v roce 2004 provedena u 400 studentů a studentek a dokazuje, že v ČR zažívá násilí ve vztahu 8% studentek a studentů vysokých škol.

- 8% studentů a studentek zažilo psychické či fyzické násilí
- další čtvrtině studentů hrozí, že by u nich podobné útoky mohly propuknout
- 15% studentů jejich partner nedůvěřuje
- polovinu studentek a studentů jejich partner či partnerka obvinili z flirtování
- každý 8. student zažil v partnerském vztahu strčení, uhození, kopnutí či jiné poranění
- 45% studentů přiznává, že se partnera či partnerky báli
- za více než třetinu studentů a studentek jejich partner rozhoduje
- pětina studentů zasahuje partner do toho, co si mají obléknout, do jejich aktivit i vztahů

Další výzkum, provedený v roce 2006 v USA ukázal, že:

- každá třetí dívka, která už měla vztah, uvedla, že měla strach z fyzického napadení partnera

- každý čtvrtý dospívající, který již měl partnerský vztah, uvedl, že se partner či partnerka snažili jej izolovat od přátel a rodiny a vyžadovali trávení času pouze s ní/m
- každá třetí dívka ve věku 16 – 18 let uvedla, že se očekává od lidí v jejím věku, že budou mít ve vztahu sex
- polovina dívek, které měly zkušenost se sexuálním nátlakem, uvedla, že měly strach z ukončení vztahu, pokud by se sexem nesouhlasily

Také výzkum Liz Claiborn z roku 2008 dokazuje násilí ve vztazích teenagerů:

- 47% dospívajících uvedlo, že má přátele, kteří byli verbálně napadeni svým partnerem
- 20% 13-14letých uvedlo, že má přátele, kteří byli fyzicky napadeni svým partnerem
- 36% dospívajících uvedlo, že má přátele, kteří byli nuceni svým partnerem dělat věci, které se jim nelíbily
- 41% 11-14letých uvedlo, že má přátele, kteří byli verbálně napadeni nebo uráženi přes mobilní telefon nebo seznamovací sítě (např. MySpace, Facebook)
- 24% dospívajících uvedlo, že „násilí na rande“ je vážným problémem lidí v jejich věku
- 49% dospívajících neprokázala znalost varovných signálů špatného zacházení ve vztahu
- 28% dospívajících zná někoho, kdo byl svým partnerem kontrolován mobilním telefonem více než 10x za den a 24% prostřednictvím sms zpráv více než 20x za den
- 30% dospívajících uvedlo, že jim partner posílá textové zprávy 10x až 30x za hodinu a ptá se, kde jsou, co dělají a s kým jsou.

Dospívající, kteří spolu začínají „chodit“, jsou ohroženi, podle Hronové (2009), stejně jako dospělí. Jen, na rozdíl od nich, jsou mnohem zranitelnější. Mnoho násilných skutků však může začít ještě v době, kdy dospívající spolu chodí na rande, přičemž právě ke znásilnění dochází hned na začátku vztahu, dříve, než dojde k bližší fyzické důvěrnosti.

Jedním z hlavních a typických znaků v těchto vztazích je snaha kontrolovat a vlastnit partnera. Násilný chlapec nutí svoji partnerku, aby s ním trávila veškerý čas, opustila své přátele, někdy i rodinu a školu. Začíná nejprve s verbálním napadáním, vydíráním, pomluvami. Časem problém vyústí do fyzických ataků, po kterých násilník začne slibovat nápravu a věčnou a nehybnou lásku. Partnerka uvěří a odpustí mu v dobré víře, že teď už bude vše jen krásné. Začíná se roztáčet spirála násilí. Cyklus útoků se opakuje, jen se zkracují časové úseky mezi jednotlivými atakami. Násilí ve vztazích dospívajících má vážný negativní dopad na emocionální vývoj oběti a navazování dalších partnerských vztahů.

Násilí v dospívání často zůstává skryto, protože dospívající je nezkušený ve vztazích a jeho pohled na lásku je „romantický“. V rámci přátelských vztahů, part a různých kolektivů je mnohdy tlačen ostatními vrstevníky určité násilí tolerovat nebo naopak chovat se násilně. (Hronová, 2006)

V některých situacích je pro mladého, nezkušeného člověka těžké určit, zda už se jedná o násilí či nikoliv. Je to, když jeden partner druhému vynadá? Nebo až když jej uhodí? Pokud se dospívající nemá s kým poradit, je pro něj složité určit, zda již došlo k překročení jakési hranice únosnosti a „normálnosti“ a zda se jedná o násilí.

2.3 Proč dívky snášejí násilí?

Dívky se většinou zamilují do chlapců dříve, než rozpoznají jejich sklony k násilí. Násilí ve vztahu začíná pozvolna, někdy až po nějakém čase. Chlapci se většinou nezačnou hned ze začátku chovat agresivně a majetnicky. Násilí začíná emocionálními a verbálními projevy (snižováním sebevědomí, přílišnou kontrolou, která se dívce může zpočátku líbit). Fyzické násilí přichází ve chvíli, kdy má dívka natolik snížené sebevědomí, že je schopna jej akceptovat. Násilné období střídá období „lábánek“, kdy se partner omlouvá a slibuje nápravu a tudíž je pro dívku těžké vztah ukončit. Věří, že „už to bude dobré“, že svou láskou, oddaností a poslušností může násilníka změnit. Dívky většinou chtějí, aby skončilo násilí, nikoliv vztah. Přitom oba partneři mají většinou společné přátele, před kterými je násilník často milý a zábavný člověk nebo jej dokonce obdivují, je pro ně „borec“, který „si dokáže

udělat pořádek“. Dívky pak viní z násilí samy sebe, věří, že partnera vyprovokovaly. (Hronová, 2009)

Dospívající dívky nemají často žádnou, popř. malou zkušenost se vztahy. Nemají srovnání. Některé dívky mají zkušenost s násilím ze vztahu svých rodičů, proto jim nepřijde divné, že se muž chová násilně a majetnicky ke své partnerce, že jim nadává a fyzicky ubližuje. Celý život v tomto vzoru partnerského chování vyrůstaly, proto jej přebírají i do svého vztahu a považují jej za normální a běžný. Viděly matku, která se násilí nebrání, je bezmocná, a proto samy neví, jak se bránit, jak problémy řešit. Pokud se přesto rozhodnou od partnera odejít, často se časem nechají zastrašit výhrůzkami dalšího násilí, odplaty, z pronásledování, z hrozby sebevraždou. Přitom stále ve vztahu k násilníkovi cítí lásku, touhu po jeho lásce a náklonnosti a někdy i úctu a obdiv jeho síly, mužnosti a schopnosti vše ovládat a řídit. (Hronová, 2009)

Dalšími důvody, proč dospívající dívka neodejde od násilníka, je strach z osamění, strach z reakce okolí a partnera, pocitu studu, bezmoci, ochromení a obava ze ztráty přátel, společenského statusu v rámci kolektivu či party. Mohou mít také obavy z reakce rodiny, ve které se takové věci „nestávají“. Zároveň násilník může dívce vyhrožovat dalším ublížením nebo zveřejněním intimních informací, popř. intimních snímků (fotografií, videonahrávek) dalším osobám.

2.4 Proč se chlapci chovají násilně?

Chlapec je už od malička veden, vychováván a poučován k tomu, aby byl „správný muž“, aby byl silný a odolný. Dokazování správného mužství v raném věku často zahrnuje příliš rychlou jízdu na motorce nebo autem, kouření, nadměrné požívání alkoholu, experimentování s návykovými látkami, vyvolávání konfliktů, rvaček, dokazování, kdo je silnější nebo také nabírání co nejvíce zkušeností v sexu. Při tom všem se cítí být silný a část jeho okolí (vrstevníci, chlapci, ale i dívky) jej v tom podporuje a povzbuzuje. (Hronová, 2009)

Chlapec v tom všem hledá svou mužskou identitu a potvrzení své mužské role. Chce dokázat, že je „chlap“. Hledání vlastní identity však souvisí se ztotožněním s dostupným vzorem, což pro chlapce (oproti dívkám) může být těžší, hned z několika důvodů:

- ve většině případů mají velmi slabý kontakt se vzorem mužství, přičemž běžně v rodině chybí mužský element, popř. je pracovně vytížen
- velmi málo otců přebírá na sebe plnou zodpovědnost za výchovu svých dětí, za trávení volného času s nimi
- počet mužů na rodičovské dovolené je zatím stále nízký
- i mimo rodinu se výchovou zabývají převážně ženy (např. ve školství). (Buskotte, 2008)

V souvislosti s navazováním vztahů v dospívání, prvními partnerskými a sexuálními zkušenostmi chce chlapec dokázat svou mužskou roli právě ve vztahu k partnerce. Je však v takových situacích nezkušený a mnohdy mu chybí mužský vzor a příklad, popř. převzal vzor od svého násilného otce. Chlapec je zmatený, bezmocný, cítí se ohrožen a jediný způsob vyjádření pocitů je agrese. Snaží se dokázat svou moc a kontrolu násilným způsobem a přitom věří, že:

- má právo svou partnerku kontrolovat,
- jeho partnerka mu patří,
- může od ní žádat intimitu a ona musí vyhovět,
- pokud bude k partnerce pozorný, ztratí respekt,
- má právo své partnerce nařídít, co si má myslet, jak se má chovat, jak se má oblékat, s kým se má stýkat a v případě neuposlechnutí, ji „potrestat“. (Hronová, 2009)

Toto neustálé dokazování mužnosti probíhá v prostředí, které zároveň chlapce učí, že mužské sociální bytí je důležitější a hodnotnější než ženské, že muž má výsadní postavení, že ženy ho mají poslouchat, že mají být zticha, když on hovoří atd. Tvrdá disciplinace je tedy kompenzována příslibem výsadního postavení v případě, že chlapec vyroste v „opravdového muže“. (Pikálková, 2004)

2.5 Dopad násilí na vývoj osobnosti dospívajícího

Násilí má především psychický dopad na oběť. Fyzické újmy se časem zahojí, ale trauma přetrvává dlouhou dobu, přičemž se může stát, že týraná dívka si jej nese až do konce života. Pocity, které oběť prožívá, jsou pocity viny, sebeobviňování, bezmoci, úzkosti, strachu, emocionální labilita, snížené či úplná ztráta sebevědomí, zvýšená psychická zranitelnost, ztráta psychické stability, sebedestruktivní myšlenky i jednání, ztráta osobních perspektiv, depresivita, nápadná a bezvýhradná oddanost vůči násilníkovi. Trauma z násilí se projevuje i somaticky (bolesti hlavy, žaludku, zvracení, průjem aj.). V období dospívání, kdy mladý člověk hledá sám sebe, svou identitu, své místo v sociálním prostředí, násilí znemožní vyvinout se ve zdravou a vyrovnanou dospělou osobnost.

Jedním z úkolů dospívání je akceptace vlastního těla a všech změn, které přicházejí. Zvláště dívky se chtějí hezky oblékat a zdůraznit své nově nabývající tělesné tvary. Chtějí se líbit ostatním, zvláště chlapcům v jejich věku, a tím se ubezpečit o své hodnotě, dosáhnout tak sociální akceptace a prestiže. Násilník však často verbálně a psychicky útočí na vzhled partnerky, tím že jí říká či jinak dává najevo, že je tlustá či odporná, uráží ji, nadává, že je „děvka“. Zakazuje jí oblékat se výrazně, malovat se, nosit šperky. Taktéž fyzickými útoky může dívku zohyzdnit, nenávratně poranit nebo sexuálním násilím fyzicky a psychicky ponižít. (Hronová, 2009)

Dle Wyrobkové (in Macek, Lacinová, 2006) mladý člověk v dospívání se změnou zájmových aktivit, zvýšeným zájmem o zábavu, aktivní trávení volného času, využíváním informačních technologií přirozeně diferencuje a rozšiřuje navazování vztahů, kamarádských, přátelských a partnerských, jak v reálném, tak ve virtuálním sociálním prostředí. Dospívající přehodnocuje vztahy s vrstevníky a rodiči, přehodnocuje jejich názory a postoje, vytváří si vlastní hodnotový systém. Vlivem násilí však může dojít k pokřivení a nezdravým postojům v oblasti vytváření přirozených vztahů, výběru vlastních koníčků, tvorby hodnot. Oběti je vmanipulováno, co si má myslet, jak se má oblékat, chovat, s kým se má bavit. Ta, z důvodů strachu z násilníka či v zaslepenosti jeho „dokonalostí“, se s ním identifikuje a vlastního zvažování přijímá jeho názory, požadavky a příkazy. (Hronová, 2009)

Dospívající často v rámci přechodu z dětství do dospělosti, jakoby se chtěli co nejrychleji zbavit dětských atributů a jednoznačné sociální podřízenosti a stát se dospělým, a tím získat větší práva a svobodu rozhodování. Chtějí dosáhnout nezávislosti na rodičích. (Vágnerová, 2005). V násilném vztahu teenagerů se však často objevuje přivlastňování partnera, zamezování rozvoje jeho osobnosti mimo vztah. Tím dochází k ustrnutí v tomto rozvoji.

Rozvoj osobnosti v období dospívání je úzce spojen s vytvářením vlastní identity a individuality. Mladý člověk hledá své místo ve světě dospělých, přijímá nové role, uvědomuje si svou jedinečnost. Pokud však je dospívající v násilném vztahu, jeho identita je propletena s násilníkem, jeho sociální rozvoj je násilně brzděn a veškerá energie oběti je vložena do zvládnutí strachu a týrání. (Hronová, 2009)

3 PŘÍČINY NÁSILÍ VE VZTAZÍCH TEENAGERŮ

Příčiny vzniku domácího násilí nelze jednoznačně stanovit, neboť faktorů, které jej ovlivňují je mnoho, a často se jedná o souhrn více vlivů, které vedou ke vzniku násilí ve vztahu. Dle Čírtkové (2002) domácí násilí má jiné příčiny než běžné kriminální násilí, přičemž domácího agresora nelze považovat za kriminálního.

3.1 Genderové stereotypy

Stereotypy jsou předem stanovené představy o povahových rysech, způsobech chování a zvycích osob patřících do určité skupiny, aniž by byla brána v potaz individualita jejich členů a např. jejich konkrétní situace. Stereotypy se nevytváří na základě osobní zkušenosti, nýbrž tradováním, verbálním i neverbálním zprostředkováním ostatními příslušníky společnosti. (Janošová, 2008)

Pojem rod (anglicky „gender“) vyjadřuje rozdíly mezi muži a ženami, založených na kulturních a sociálních vzorcích chování. Rodová role neboli genderová role je dle Vágnerové (2005, s. 23) „*sociokulturně vymezený komplex vlastností a projevů chování, které jsou pro jedince určitého pohlaví považovány za charakteristické. Nejde jen o sociálně vytvořený konstrukt, vychází i z biologického základu, ovlivňujícího rozvoj některých psychických vlastností a funkcí, resp. alespoň dispozice k určitému chování.*“

Z genderového pohledu lze považovat násilí mezi partnery jako prostředek k uplatnění moci a kontroly nad ženou, nikoliv tedy jako manželský konflikt. Ženy mají v mnoha ohledech oproti mužům ztíženou pozici. Ta pramení jednak z jejich postavení jako fyzicky slabšího článku v páru, dále zde hraje roli celá řada mýtů a předsudků na téma „žena má být poslušná“, její vazba na děti a oproti mužům stále výrazně menší ekonomická samostatnost, a tím pádem větší a zásadnější závislost na násilnickém partnerovi. Faktem tak zůstává, že většina případů domácího násilí je namířena právě proti ženám a rovněž opakovanost útoků a intenzita násilí je výrazně vyšší, než je tomu u mužů. Také výzkumy a data poukazují na celkově vysokou míru viktimizace žen ze strany mužů, a to jak vlastních partnerů, tak ostatních mužů. Zhruba 38 % žen v České republice zažilo během svého živo-

ta alespoň některou z forem násilí ze strany svého partnera a takřka shodný podíl žen (37 %) má zkušenosti s násilím ze strany jiného muže než partnera (18 % zmínilo kamaráda, známého, 8 % jiného příbuzného, zpravidla otce, a 21 % žen cizího muže). Celkově zažilo alespoň jednu z forem agrese během svého života 59 % respondentek, což představuje větší část zkoumané populace žen. (Pikálková, 2004)

Základy genderové identity se vytvářejí v rodině. Už malé dítě, vlivem výchovy a později sociálního okolí, si vytváří jakési genderové schéma o chlapcích a dívkách. Jde o výběr a rozdělení na chlapecké a dívčí barvy, oblečení, hračky, činnosti, zábavu, ale i styl výchovy, výchovy k určitým vlastnostem a dovednostem. Jedinec má také možnost vidět vzor obou genderových rolí, model muže a ženy. Na základě těchto vzorů si vytváří představu o vlastní roli chlapce či dívky a přebírá požadavky a projevy, které má plnit v souvislosti s ní. Maskulinita, neboli mužské rysy chování, je spojována se silou, kompetencí, racionálností, sebevědomím, nezávislostí, odolností, dominancí, rozhodností. Feminita, neboli ženské rysy chování, je asociována s citlivostí vůči druhým, emocionalitou, empatií, jemností, submisí, péčí o druhé. Zajímavým zjištěním dle Wyrobkové (in Macek; Lacinová, 2006) je, že chlapci více touží po typických maskulinních attributech, což reflektuje mužskou genderovou normu. Oproti tomu dívky touží jak po femininních attributech, tak maskulinních. Dochází u nich k většímu rozporu mezi tradiční rolí ženy a rolí moderní ženy. Časem jedinec zjistí, že projevy, které odpovídají onomu genderovému očekávání, jsou okolím odměňovány, projevy, které jsou v rozporu, jsou kritizovány či zesměšňovány („Chováš se jako ženská.“). Vzhledem k tomu, že (jak již bylo řečeno) jedinec přebírá genderovou identitu od svých rodičů, může tento model muže či ženy být různý. Např. otec jako dominantní agresor či workoholik nebo slaboch, který se nechá ovládat matkou. Oproti tomu matka může být submisivní a poddajná partnerka nebo naopak profesionálně úspěšná a vytižená žena či dominantní vládkyně rodiny. Důležitým zdrojem genderových zkušeností je, jak vzájemný vztah rodičů k sobě, tak vztah rodiče k dítěti (matka x syn, matka x dcera, otec x syn, otec x dcera). (Vágnerová, 2005)

3.2 Mezigenerační přenos vzorců násilného chování

Mezigenerační přenos vzorců násilného chování bývá považován jako jeden z nejčastějších vlivů, který se podílí na vzniku domácího násilí. Wyrobková (in Macek; Lacinová, 2006) uvádí výsledky statistiky, ze kterých je patrné, že rodiče ve své výchově dětí podtrhují genderově specifické charakteristiky. Dívky jsou povzbuzovány k orientaci na druhé, naopak chlapci k dominanci a síle. Hronová (2006) pak uvádí, že tím, že dívky jsou vedeny a vychovávány k tomu, aby byly ochotné, milé, poslušné, potlačily své pocity a vyšly vstříc druhým na úkor sebe, může vést k jejich zranitelnosti v partnerském vztahu. Dospívající dívky věří, že jsou zodpovědné za řešení problémů ve vztazích, že žárlivost a majetnictví či fyzické obtěžování ze strany partnera je „romantické“, že násilí je „normální“ a musí jej vydržet, chtějí-li si udržet vztah. V případě potíží ve vztahu, pak hledají vinu samy v sobě. Oproti tomu chlapci jsou vedeni k tomu, že „chlap má být tvrdý“, „chlapi nepláčou“, „muž je hlava rodiny“ a „musí si sjednat respekt“, což může u chlapce vyústit v pocit, že aby byl „správný chlap“, musí mít nad dívkou moc a vládu.

Partnerský vztah (v dospívání i dospělosti) je ovlivněn dřívějším vztahem jedince s rodiči. Je-li v dětství vztah s rodiči otevřený, blízký, citlivý a nabízející určité bezpečí, dospívající vstupuje do partnerského vztahu s očekáváním stejného naplnění. Je-li však vztah s rodiči naplněn chladností, odmítáním, nejistotou, může dospívající také vstupem do partnerského vztahu toto očekávat. V této souvislosti lze sledovat mezigenerační přenos chování zaměřeného na mezigenerační přenos agresivního chování, přičemž agresivita nemusí být vždy zjevná, ale může se jednat o nedostatečnou a přísnou trestající výchovu. Jedná se tedy o celkový přístup rodičů k dospívajícímu, hodnotový systém rodičů, preferovaný světonázor, rodinné tradice, emoční klima rodiny apod. (Macek; Štefánková in Macek; Lacinová, 2006)

Tento přenos agresivity z rodičů na děti potvrzuje také Buscotte (2008, s. 138-139), který uvádí, že *„je prokázáno, že u chlapců, kteří byli oběťmi násilí, existuje mnohem větší pravděpodobnost, že budou mít v dospělosti také sklony k agresivitě. U dívek je tomu jinak. Mnoho žen, které se v dětství potýkaly s násilím, si nakonec samy vyberou agresivního muže a jsou oběťmi násilí po dlouhá léta.“*

Také Pikálková (2004) uvádí, že podle teorie sociálního učení jsou tak jedinci, kteří v mládí zažili či zažívali násilí (mají násilné zkušenosti z dětství), více náchylní k užití násilí v pozdějším věku ve své vlastní rodině než ti, kdo takovou zkušenost nemají, nebo je jen minimální. Jako klíčový zde figuruje předpoklad, že děti, které byly v dětství bity, týrány či zneužívány, nebo které byly svědky násilí mezi svými rodiči, budou s vyšší pravděpodobností taktéž užívat násilí v dospělosti. Lidé se tak „učí“ nejen užívat násilí, chovat se násilně, ale i tomu, jak násilí ospravedlnit a racionalizovat směrem k ostatním i sami před sebou. Sociologové Kaufman a Ziegler (1987, in Pikálková, 2004) testovali tuto hypotézu a došli k odhadu míry intergeneračního přenosu cca 30 % (s tolerancí plus minus 5 %).

Dalším faktorem, který ovlivňuje partnerský vztah dospívajícího je kvalita samotného manželství či partnerství rodičů. Rodiče předávají dospívajícímu modelové vzorce komunikace, řešení problémů, poskytování partnerské opory apod. Tyto vzorce většinou dospívající následně ve svém partnerském vztahu využívá a napodobuje. Kvalita partnerského chování rodičů se často promítá i do volby partnera.

3.3 Vliv vrstevníků

Na formování partnerských vztahů dospívajících mají vliv i kamarádké a vrstevnické vztahy a jejich vývoj během dospívání. Jedná se především o předávání zkušeností s partnerských vztahů mezi děvčaty a chlapci, ale také nároky na partnera, hodnoty, normy, názory. (Macek; Lacinová, 2006)

3.4 Společnost

Dle Wyrobkové (in Macek; Lacinová, 2006) společnost může podmínit násilí v partnerských vztazích tím, že definuje jaké vlastnosti, osobnostní rysy, fyzické atributy, sociální role, postoje, zájmy, hodnoty apod. jsou pro ženy a pro muže přirozené, příznačné, žádané či dokonce normativní. Jedná se o určitý sociálně konstruovaný gender, který představuje sociální významnost pohlaví.

Dalšími společenskými faktory, které ovlivňují partnerské vztahy dospívajících, mohou být:

- tolerantní postoj k domácímu násilí
- tabulace domácího násilí (podpora mýtů, že se jedná pouze o hádku a výměnu názorů, že domácí násilí je soukromá záležitost)
- patriarchální náhled na rodinu („muž má rozhodovat“, „otec je hlava rodiny“) – způsobuje genderově podmíněné násilí
- lhostejnost k okolí – „co se děje u sousedů za zavřenými dveřmi mě nezajímá“
- glorifikace násilí a síly prostřednictvím médií – televize (akční filmy apod.) (Studijní materiál MPSV, 2006)

3.5 Vliv masmédií

Masové sdělovací prostředky jsou v současné moderní společnosti považovány za fenomény, které stále hýbou informačním světem a v nepřetržité technologické evoluci se stále zdokonalují a nahrazují původní informační produkty. Masmédia významným způsobem ovlivňují myšlení a názory všech generací, přičemž sehrávají stále větší význam ve společenském životě a vývoji dospívajících.

Televize patří mezi nejrozšířenější masmédia a v současné době je zároveň nejvýznamnějším zprostředkovatelem kulturních hodnot, norem a očekávání. Televize poskytuje (nejen) dospívajícím silně stereotypní obraz o mužské a ženské roli, především ve filmech. Filmová tvorba, kterou pasivně konzumuje divák, je především výplod západní kultury (především americké), přičemž tato tvorba působí převážně na lidskou emocionalitu, bez následného rozumového zpracování. Úspěšné televizní filmy jsou často postaveny na silném pozitivním prožitku ztotožnění s hrdinou příběhu. Takovým hrdinou je mladá osoba (do 35 let), štíhlá, atraktivní. V současných akčních filmech či detektivních seriálech je snaha ženu ztvárnit jako silnou, odvážnou a sexy, což dle Janošové (2008) je stejně nerealistické, jako ztvárnění ultrafeminní ženy. Stejně tak nerealisticky je ztvárněn muž, který se pohybuje v některé z prestižní profese (právník, lékař, záchranář, policista apod.), jeví se nešťastně, podivínsky nebo bez projevů emocí.

Nejvýraznější stereotypii ženské role však je prezentována v reklamních spotech. Ženy jsou zde prezentovány jako nedostatečně informované, méně inteligentní, nudné, naopak někdy však silně afektované a bezradné, jakoby bez pomoci druhých (převážně mužů) nedovedly dobře vyprat ani prádlo či umýt nádobí. Muži v reklamách jsou často silní, krásní, svalnatí nebo intelektuálové, kteří mají zkušenosti, vědomosti a radí ženám při praní, žehlení, stravování a jiných typicky ženských činnostech. Oproti tomu se však v současných reklamách stále více objevuje muž v ponižujících pozicích současně se ženou, která je v dominantním postavení.

Dalším médiem, ovlivňujícím obraz muže a ženy je tisk, především časopisy. Ženy jsou často v časopisech vyobrazeny celou postavou, kdežto muži převážně jako portrét obličeje. Na základě studie, kterou zveřejnil Archer et al. (1983, in Rubina et al., 1993, in Janošová, 2008), kde byli požádáni studenti, aby namalovali obrázky vystihující muže a ženu, jejich podstatu a charakter, bylo toto zobrazení (ženy celou postavou, muže portrétem) potvrzeno. Následným rozhovorem pak bylo zjištěno, že osoba zobrazená pouze portrétem hlavy, je hodnocena jako inteligentnější než osoba znázorněna celou postavou.

Míru vlivu médií na stereotypy v rolích mužů a žen lze však obtížně zjišťovat a měřit, je však zřejmé, že k ovlivnění, zvláště u dětí a dospívajících, dochází.

3.6 Další faktory

Dalšími faktory, které mohou způsobit násilí v partnerském vztahu, mohou být:

- sociální situace, které vyvolávají stres (ztráta zaměstnání, sociální situace, sociální izolace, finanční problémy, narození dítěte, onemocnění někoho z rodiny, smrt v rodině apod.)
- osobnostní charakteristiky agresora, která se setká s osobnostními charakteristiky oběti, např.:
 - zvýšená agresivita u agresora x zvýšená submitivita oběti
 - závislost na návykových látkách
 - anomální osobnost

- psychické problémy či psychiatrická onemocnění (Studijní materiál MPSV, 2006)

4 PREVENCE NÁSILÍ VE VZTAZÍCH TEENAGERŮ

Je možné zabránit násilí? Příčiny násilí jsou různé a rizikový faktor, který jej spouští je komplexní záležitostí. Důležitou roli zde hraje rodina. První náznaky násilí začínají v útlém dětství. Dítě se postupně snaží vyrovnávat a zvládat své emoce, také emoce vzteku, naštvaní, neúspěchu, zklamání, ale také touhu po moci, síle a dominanci nad druhými. Může se násilně chovat vůči svým vrstevníkům ve škole, zvířatům nebo dokonce může zkoušet dosáhnout moci nad dospělým. Dítě zkouší hranice, co si k druhým může dovolit, kam až může zajít, co si ti druhí nechají od něj líbit. Tak může zakusit, že jsou slabší jedinci, kteří se neumí bránit a raději ustoupí. Pocit moci a možnosti druhé ovládat jej žene dál, znovu to dokázat a posílit tak svoji schopnost druhé ovládat a mít v područí.

4.1 Rodina

Primární a základní faktor v prevenci násilí sehrává jistě rodina, která předává dítěti od obecných vzorců jednání a myšlení po konkrétní vztah (či odpor) k násilí.

4.1.1 Prevence agrese

Z výzkumů vyplývá, že v naprosté většině jsou pachatelé domácího násilí muži a ženy jsou z naprosté většiny jeho oběťmi. Muži a chlapci mají také větší sklony k násilné trestné činnosti. Z těchto důvodů je jasné, že v rámci prevence násilí je třeba se zaměřit na chlapce. Sklony k násilí a agresi není dáno genetikou či dědičností, příčina však je v nesprávné výchově. Mnoho rodičů se stále domnívá, že jediná možnost, jak z dítěte vychovat slušného člověka, je fyzicky jej trestat. Myslí si, že tímto způsobem dosáhnou poslušnosti dítěte. Přičemž si neuvědomují, že svým jednáním dávají dítěti vzor a příklad toho, jak dosáhnout svého, jak donutit druhého člověka k tomu, aby dělal, co já chci, jak nad ním mít absolutní moc. Buscotte (2008, s. 138) uvádí, že „*násilí vede pouze a jenom k dalšímu násilí.*“ Dále uvádí, že četná pozorování prokázala, že fyzické tresty nemají v podstatě žádný efekt. Ačkoliv je jednání, za které by si dítě „pár facek“ zasloužilo, v případě, že je obdržel, si z celé situace odnáší pouze pocit a názor, že na světě existuje právo silnějšího a násilnou cestou může vyřešit všechny problémy.

Obecně je u dívek větší tolerance k chlapeckým vlastnostem, projevům či zájmům. Kdežto od chlapce se očekává, že se bude chovat typicky „chlapsky“. Mnoho chlapců pak spojuje mužnost se silou a svaly, fyzickou zdatností, schopností prosadit se a v neposlední řadě také s úspěchem v různých podobách a formách násilí. V jejich fantazii vypadá správný muž jako bojovník. Tyto vlastnosti muže jsou genderově podmíněny a u muže se očekávají. Síla a dominance muže má však i druhou stranu, kterou je malým chlapcům důležité ukázat a vštípit. Mužnost nemá nic společného s nadřazeností a povýšeností nad ženami a dětmi, nýbrž s jejich respektem a schopností vnímat opačné pohlaví s úctou a rovnocenností. Důležité je, aby dítě a posléze dospívající mělo názorný příklad, jak zvládat svou agresi a jak jí předcházet a tím měli správnou motivaci vést klidný a harmonický partnerský vztah, který je založen na vzájemném respektu, nikoliv na moci, dominanci a podřízenosti. (Buskotte, 2008)

4.1.2 Prevence submise

Násilná výchova v rodině může vést k dalšímu násilí. Může však mít opačný efekt, zvláště u dívek. Dívky, které jsou nepřiměřeně fyzicky trestány nebo ponižovány se ztotožní s rolí oběti. Přijde jim normální, že se s nimi zachází jakoby byly méně hodnotné. Jsou pak ochotny ve svém partnerském vztahu tolerovat, přijímat, očekávat a někdy i vyhledávat násilí, které považují za běžné. Jedná se o naučenou bezmoc, kterou popsal v roce 1967 Seligman (Marvánová-Vargová; Pokorná; Toufarová, 2008). Dívka se naučí, že jakákoliv její snaha ji stejně neochrání před násilím a přejde do pasivní a submisivní role. Seligman také zjistil, že čím dříve je naučená bezmocnost psům (potažmo jedinci) vštípena, tím je obtížnější je znovu naučit svobodným a dobrovolným reakcím.

V rámci prevence submisivního jednání je třeba v dívkách budovat pocity sebeúcty, sebevědomí a sebehodnoty. Dívky by měly být utvrzovány v tom, že mají stejnou hodnotu a stejná práva jako chlapci. Dále by si měly vytvořit odpovídající ochranné mechanismy proti jakémukoliv druhu násilí či nadřazenosti.

4.2 Škola

Další z důležitých rolí v rámci prevence násilí v partnerských vztazích sehraává škola, která svou koncepcí výuky může nabourat zažitá stereotypní vzorce chování pro ženy a muže a tak oslabit patriarchální modely výchovy. Škola má možnost pracovat nejen s dětmi, ale také s jejich rodiči, a tak působit preventivně v komplexním rámci.

Primární prevence u dospívajících může být zaměřena na budování rovnocenného vztahu, na rozpoznání násilí ve vztahu, což bývá u mladých lidí, kteří nemají zkušenosti se vztahy, problematické. Pod tlakem nových zkušeností a prvních pocitů zamilovanosti je pro ně těžké rozpoznat hranice začínajícího násilí. (Marvánová-Vargová; Pokorná; Toufarová, 2008)

4.3 Společnost

Domácí násilí není soukromou záležitostí, netýká se pouze oběti a násilníka, ale je to problém celé společnosti. Bohužel existuje stále spousta názorů a přístupů společnosti, které způsobují, že oběť sedí doma v koutku a mlčí a agresor má volnou ruku a prostor k páchání dalšího bezpráví. (Buskotte, 2008)

Mezi preventivní opatření, které může společnost učinit v boji proti domácímu násilí, patří:

- zajistit přiměřené zastoupení žen na všech úrovních
- rozptylovat mýtus, že násilí dělá muže opravdovým mužem
- zvýšit součinnost s muži, kteří budou vzorem a modelem muže, který nemá zvláštní privilegia vůči ženám, ale ženy respektuje a spolupracuje s nimi
- usilovat o kulturu bez násilí (Sborník studií Společnost žen a mužů, 1999)

Násilí ve vztazích dospívajících a také jeho prevence se nesmí podceňovat, neboť dospívající:

- mají mnohem méně kompetencí, než dospělí, a tak je pro ně těžší se z násilného vztahu vyprostit sami

- nevědí, kam se mají v případě potíží obrátit – Intervenční centra jsou pro osoby starší 18-ti let, Policie ČR, nebo jiní poradci, schopní jim pomoci, nejsou pro ně z důvodu jejich věku běžně dostupní
- rodiče i ostatní dospělí mají tendence jejich potíže s násilím ve vztahu bagatelizovat a podceňovat, tím je odradí od chuti svěřit se s dalšími potížemi
- jsou snadno zranitelní, teprve hledají sami sebe, a proto se i hůře orientují ve vztazích. Lehce si dají namluvit lži, díky kterým s nimi násilný partner manipuluje a ovládá je
- dívky si mohou agresivní reakce partnera vysvětlovat jako projev pravé lásky
- časté je mezi mládeží i nucení k sexu a různým sexuálním praktikám (Čírtková, 2002)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 POJETÍ VÝZKUMU

Cílem teoretické části bylo vytyčit a co nejlépe popsat problematiku domácího násilí, které se objevuje se všemi svými specifiky také v partnerských vztazích teenagerů. Tak jako klasické domácí násilí zasahuje i partnerské násilí dospívajících celou osobnost oběti i pachatele a má mnohdy nenávratné následky na jejich další vývoj.

Výzkumná část se opírá o teoretická východiska této problematiky a je zaměřena na informovanost mladých lidí (dospívajících středoškoláků ve Vsetíně) o domácím násilí, genderových stereotypech, které mohou být příčinou domácího násilí a jejich zkušenosti s domácím a partnerským násilím.

Přípravě výzkumu předcházela tvorba výzkumného plánu (projektu výzkumu). Výzkumný plán zahrnuje jak ideový, tak technický plán výzkumu. Je základní formulací toho, co je třeba zkoumat a z jakého důvodu je výzkumný problém považován za významný. Na to úzce navazuje vymezení teoretických východisek, zdrojů dat a celkového metodologického rámce zamýšlené studie.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, zda jsou rozdíly u chlapců a dívek (studentů středních škol ve Vsetíně) v povědomí o domácím násilí, podléhání genderovým stereotypům souvisejícím s problematikou domácího násilí a osobních zkušenostech s domácím násilím.

Cíl úzce souvisí se stanovením výzkumného problému a s potvrzením či vyvrácením hypotéz. Stanovený cíl byl zvolen na základě studia odborné literatury vztahující se k problematice domácího násilí a na základě osobních zkušeností s neochotou otevřeně hovořit o tomto jevu a bagatelizací tohoto problému.

5.2 Formulace výzkumného problému

Na základě teoretických východisek problematiky domácího násilí ve vztazích teenagerů a stanoveného cíle výzkumné části byl stanoven **výzkumný problém**:

Jsou rozdíly u chlapců a dívek (studentů středních škol ve Vsetíně) v povědomí o domácím násilí, podléhání genderovým stereotypům souvisejícím s problematikou domácího násilí a osobních zkušenostech s domácím násilím?

5.3 Volba výzkumné metody

Jako výzkumná metoda byl zvolen kvantitativní výzkum, který je výzkumem exogenním, což znamená, že výsledná data jsou tvořena výzkumníkem. Jedná se o výzkum nomotetický, kdy se během něj hledají obecně platné zákonitosti.

Kvantitativní výzkum v pedagogice pracuje exaktním způsobem, který je obvyklý v přírodních vědách. To znamená, že má přesně vymezený předmět zkoumání, na začátku výzkumu jsou formulovány hypotézy, které jsou následně přesnými exaktními metodami a statistickými nástroji pro měření ověřovány. Tento druh výzkumu dospívá k přesně formulovaným závěrům, a udává pravděpodobnost, s jakou lze tyto závěry zobecňovat ze zkoumaného vzorku na celý základní soubor. (Průcha, 2006)

Kvantitativní výzkum byl zvolen především s ohledem na citlivost zkoumané problematiky a tak možnost respondentů zůstat v anonymitě. Mezi výhody kvantitativní metody výzkumu jistě patří nezávislost na přesvědčení výzkumníka, verifikovatelnost dat, rychlý sběr dat, možnost zkoumat větší skupinu respondentů, rychlá analýza dat s využitím počítače.

5.4 Volba a specifikace výzkumné techniky sběru dat

Jako výzkumná technika bylo zvoleno dotazníkové šetření, především proto, že umožňuje zjistit názory, postoje a zkušenosti respondentů. Tento typ techniky byl zvolen také s ohledem na citlivost tématu a rizika neochoty cílové skupiny (dospívající mládeže) o něm veřejně hovořit.

Dotazník je frekventovanou metodou získávání dat v pedagogickém výzkumu. Jedná se o soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně. Otázky neboli položky mohou být otevřené s možností volné odpovědi, uzavřené s výběrem odpovědi, škálové, stupnicové, výčtové nebo polouzavřené. V dotazníku mohou být druhy otázek kombinovány. (Chráska, 2007)

Pro dotazníkové šetření v rámci výzkumu této diplomové práce byly zvoleny otázky uzavřené s výběrem odpovědi, škálové nebo výčtové. Otázky v dotazníku byly převzaty a částečně přepracovány z Manuálu pro učitele s názvem Násilí ve vztazích teenagerů (Hronová, 2009). Struktura dotazníku byla přizpůsobena cílové skupině, u které je šetření provedeno, jejich vědomostem, zkušenostem a jejich sociální zdatností.

Dotazník byl rozdělen do tří tematických oblastí, které navazují na cíl výzkumu a výzkumný problém:

1. Mají dospívající povědomí o domácím násilí a mýtech s ním spojených (otázka č. 4 a č. 5)
2. Podléhají dospívající genderovým stereotypům (otázka č. 6)
3. Mají dospívající zkušenosti s domácím násilí ve svém vztahu? Jak by toto násilí řešili? (otázka č. 7, č. 9 a č. 10)

5.5 Výzkumný vzorek a způsob výběru

Jako výzkumný vzorek byli vybráni studenti středních škol ve Vsetíně. Jedná se o dospívající ve věku 15. – 19. let, kdy začínají navazovat první partnerské vztahy.

Osloveno bylo celkem pět středních škol, přičemž z oslovených škol se do výzkumu zapojily tři školy:

- Střední zdravotnická škola Vsetín
- Střední škola Kostka s.r.o.
- Střední průmyslová škola strojnická Vsetín

Dotazníky byly rozdány v zapojených středních školách tak, aby byly zastoupeny školy, kde jsou obory jak typické pro dívky, tak školy s obory typickými pro chlapce a také školy se smíšenými obory. Po dohodě s vyučujícími bylo vyplnění dotazníků řešeno v souladu s výukou tak, aby tematicky nebyly narušeny vyučovací hodiny.

Oslovení studenti byli seznámeni s tématem diplomové práce, jejím cílem, smyslem dotazníkového šetření a anonymitou získaných dat. Poté jim byly sděleny instrukce při vyplňování dotazníků, tak aby nevynechali žádnou z otázek a množství odpovědí volili dle zadaných kritérií.

Na vyplňování dotazníků byl studentům ponechán potřebný čas, přičemž zodpovědět na všechny otázky byli schopni za 10-15 minut. Celkem se do výzkumného šetření zapojilo 177 respondentů – studentů z řad cílové skupiny.

5.6 Způsob zpracování dat

Při zpracování dat získaných při výzkumném šetření bylo použito nominální měření. Data byla zpracována do tabulek četnosti, kdy hodnoty byly vypočítány metodou čárkováním. Za každou zaškrtnutou odpověď tak respondent získal 1 bod. Pouze u otázek č. 5 a č. 9 bylo zvoleno jiné bodové hodnocení, kdy respondent mohl získat 0 - 2 body. Bližší specifikace bodování je uvedeno u vyhodnocení těchto otázek.

Na potvrzení či vyvrácení hypotéz byl použit Studentův T-test, který je dle Chráska (2007) jedním z nejznámějších statistických testů významnosti pro metrická data. Pomocí tohoto testu bylo rozhodnuto, zda dva soubory dat, které byly získány měřením ve dvou různých skupinách objektů (skupina chlapců a skupina dívek) mají stejný aritmetický průměr.

5.7 Stanovení hypotéz

Po určení výzkumného problému a následného převedení na konkrétní cíle byly formulovány hypotézy možného řešení problému. Hypotézy tvoří jádro klasických (kvantitativně orientovaných) výzkumů. Hypotézy předpovídají možné souvislosti mezi dvěma nebo více jevy (proměnnými). Jejich smyslem je jejich potvrzení nebo vyvrácení. (Chráška, 2007)

Hypotéza 1:

H_A Chlapci více podléhají mýtům o domácím násilí než dívky.

H_0 Chlapci i dívky podléhají stejně mýtům o domácím násilí.

Hypotéza 2:

H_A Chlapci více podléhají genderovým stereotypům než dívky.

H_0 Chlapci i dívky podléhají stejně genderovým stereotypům.

Hypotéza 3:

H_A Dívky mají větší zkušenost s násilím ve vztahu než chlapci.

H_0 Dívky i chlapci mají stejné zkušenosti s násilím ve vztahu.

6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Při zpracování dat získaných při výzkumném šetření bylo použito nominální měření. Data byla zpracována do tabulek četnosti, kdy hodnoty byly vypočítány metodou čárkováním. Za každou zaškrtnutou odpověď tak respondent získal 1 bod. Pouze u otázek č. 5 a č. 9 bylo zvoleno jiné bodové hodnocení, kdy respondent mohl získat 0 - 2 body. Bližší specifikace bodování je uvedeno u vyhodnocení těchto otázek.

6.1 Analýza dat získaných dotazníkem

6.1.1 Otázka č. 1, 2 a 3 Pohlaví, věk a typ studia respondentů

Do výzkumu se zapojilo 177 respondentů – studentů středních odborných škol ze Vsetína. Výzkumný vzorek tvoří 82 chlapců a 95 dívek.

Vyhodnocení otázek:

Výzkumný vzorek respondentů je tvořen studenty ve věku 15 – 19 let.

Průměrný věk všech respondentů je 17 let.

U chlapců je průměrný věk 17,5 let

U dívek je průměrný věk 16,5 let.

6.1.2 Otázka č. 4 Domácí násilí je...

- a) *V domácím násilí jde o občasné hádky či fyzické násilí mezi partnery, kdy v agresivitě a útocích se střídají a ve vztahu není jasné, kdo je oběť a kdo agresor.*
- b) *Domácí násilí je systematické a opakované násilí (nejčastěji) mezi partnery. Může jít o fyzické, psychické, sociální, sexuální či ekonomické násilí, kdy jeden má převahu a moc nad druhým. Vždy je jasné, kdo je pachatel a kdo oběť.*
- c) *Nevím, co je domácí násilí.*
- d) *Nezajímá mě to.*

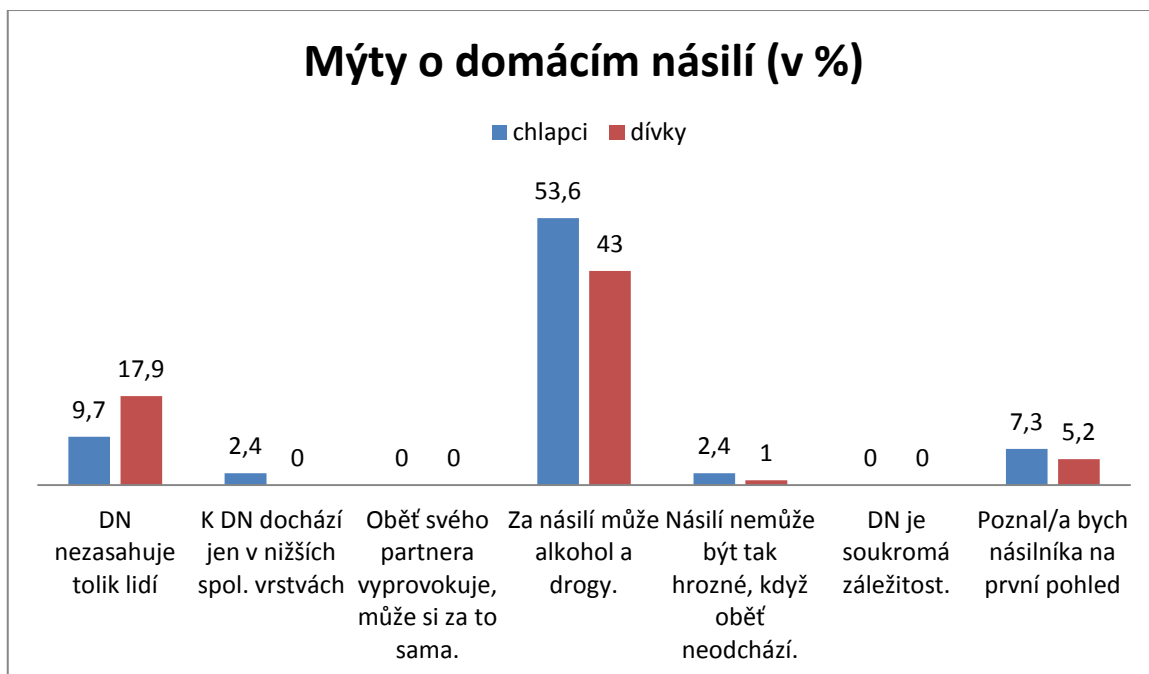
Vyhodnocení otázky:

Téměř všichni respondenti (99,4 %) zvolili odpověď b), pouze jedna dívka zvolila odpověď a). Z odpovědí vyplývá informovanost mladých lidí o pojmu „domácí násilí“, kdy dokážou rozlišovat mezi partnerskou hádkou a systematickým násilím, kde jsou rozděleny role na jedné straně nadřazenosti a moci a na druhé straně podřazenosti a oběti.

6.1.3 Otázka č. 5 Domácí násilí... (mýty o domácím násilí)

- *Domácí násilí nezasahuje tolik lidí, je to ojedinělá záležitost.*
- *K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách.*
- *Oběť svého partnera vyprovokuje k agresí, může si tedy za to sama.*
- *Za násilí může alkohol a drogy.*
- *Násilí nemůže být tak hrozné, když oběť od agresora neodejde. Asi se jí to líbí.*
- *Domácí násilí je soukromá záležitost, nikdo by do toho neměl zasahovat.*
- *Poznal/a bych násilníka na první pohled.*

V této otázce dotazníku byly výroky, které jsou považovány za „mýty o domácím násilí“, přičemž respondenti volili z možností, zda s výrokem souhlasí, nesouhlasí nebo neví. Odpovědi „Ano, je to pravda“ bylo přiděleno 0 bodů, odpovědi „Ne, není to pravda“ byly přiděleny 2 body, odpovědi „Nevím“ byl přidělen 1 bod. Každý respondent mohl získat 0 až 14 bodů. Čím více respondent získal bodů, tím více má povědomí o domácím násilí. Čím méně získal respondent bodů, lze říci, že podléhá mýtům o domácím násilí.

Graf 1 Mýty o domácím násilí

Do grafu byly zaznačeny souhlasné výroky na otázku č. 5. Nejčastěji respondenti souhlasili s výrokem „Za násilí může alkohol a drogy“, a to 53,6 % chlapců a 43 % dívek. Druhým nejčastějším výrokem a tedy mýtem o domácím násilí, se kterým respondenti souhlasí je

„Domácí násilí nezasahuje tolik lidí. Je to ojedinělá záležitost“, a to 17,9 % dívek a 9,7 % chlapců.

Průměrný počet získaných bodů u chlapců 11,04.

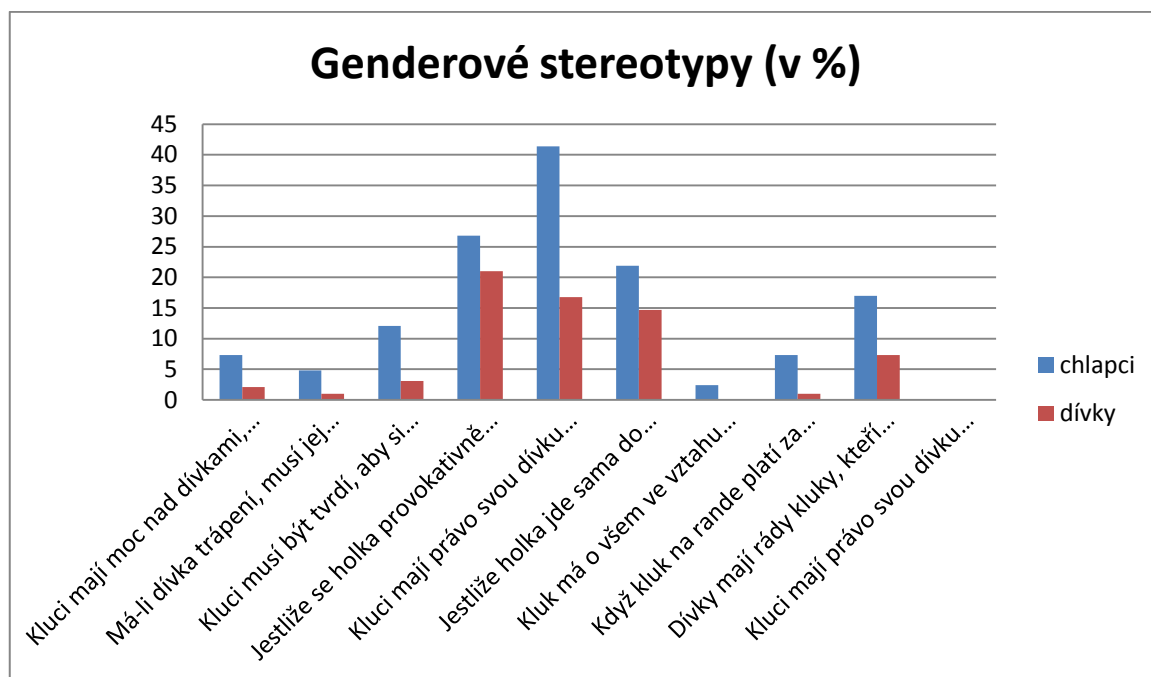
Průměrný počet získaných bodů u dívek 11,72.

6.1.4 Otázka č. 6 Výroky týkající se genderových stereotypů

- *Kluci mají moc nad dívkami, musí být dominantní.*
- *Má-li dívka trápení, musí jej skrýt a za každou cenu udržet vztah.*
- *Kluci musí být tvrdí, aby si udrželi holku.*
- *Jestliže se holka provokativně obléká, říká si tím o sex.*
- *Kluci mají právo svou dívku kontrolovat, vědět kde a s kým tráví volný čas.*
- *Jestliže holka jde sama do bytu kluka, očekává, že dojde na sex.*
- *Kluk má o všem ve vztahu rozhodovat, dívka se mu musí podřídít.*
- *Když kluk na rande platí za dívku, má pak nárok na sex.*
- *Dívky mají rády kluky, kteří jsou agresivní a mají vše pod kontrolou.*
- *Kluci mají právo svou dívku uhodit, aby zdůraznili svou moc.*

V této otázce byly respondentům předloženy výroky, které vykazují známky genderových stereotypů zaměřených na problematiku domácího násilí.

Respondenti měli zaznačit výroky, se kterými souhlasí. Za každý zaznačený výrok, získali 1 bod. Každý respondent mohl tedy získat celkem 0 – 10 bodů. Čím více bodů respondent získal, tím více lze říci, že podléhá genderovým stereotypům, které ovlivňují vnímání mužů a žen a týkajících se domácího násilí.

Graf 2 Genderové stereotypy

V otázce zkoumající genderové stereotypní myšlení respondentů více než 40 % chlapců souhlasí s výrokem, že „*Kluci mají právo svou dívku kontrolovat, vědět kde a s kým tráví volný čas.*“ Dívky si toto tvrzení myslí v 16,8 %.

Více než každý čtvrtý chlapec a každá pátá dívka si myslí, že „*Jestliže se holka provokativně obléká, říká si tím o sex.*“

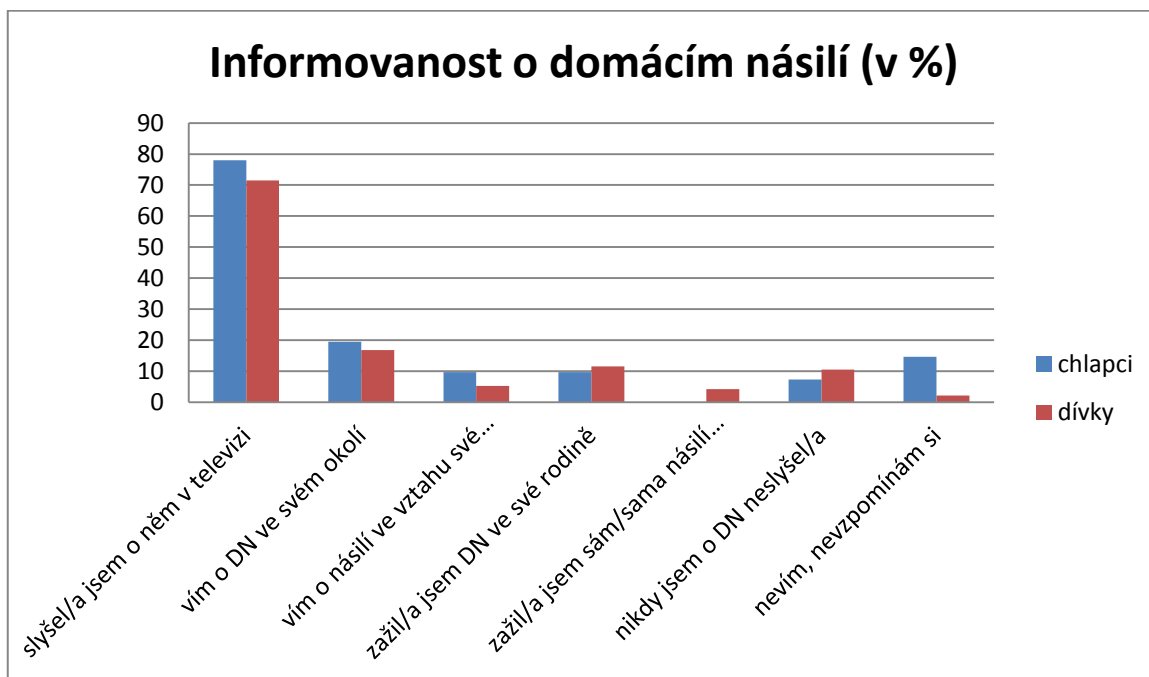
Průměrný počet získaných bodů u chlapců je 1,41.

Průměrný počet získaných bodů u dívek je 0,67.

6.1.5 Otázka č. 7 Zkušenosti s domácím násilím

- *slyšel/a jsem o něm v televizi*
- *vím o domácím násilí ve svém okolí*
- *vím o násilí ve vztahu své kamarádky/kamaráda*
- *zažil/a jsem domácí násilí ve své rodině (u rodičů)*
- *zažil/a jsem sám/sama násilí ve vztahu*
- *nikdy jsem o domácím násilí neslyšel/a; nevím o nikom, kdo by s ním měl zkušenost*
- *nevím, nevzpomínám si*

Otázka byla zaměřena na zdroj informací respondentů o domácím násilí. Na výběr měli respondenti 7 odpovědí, přičemž mohli zvolit odpovědi více.

Graf 3 Informovanost respondentů o problematice domácího násilí

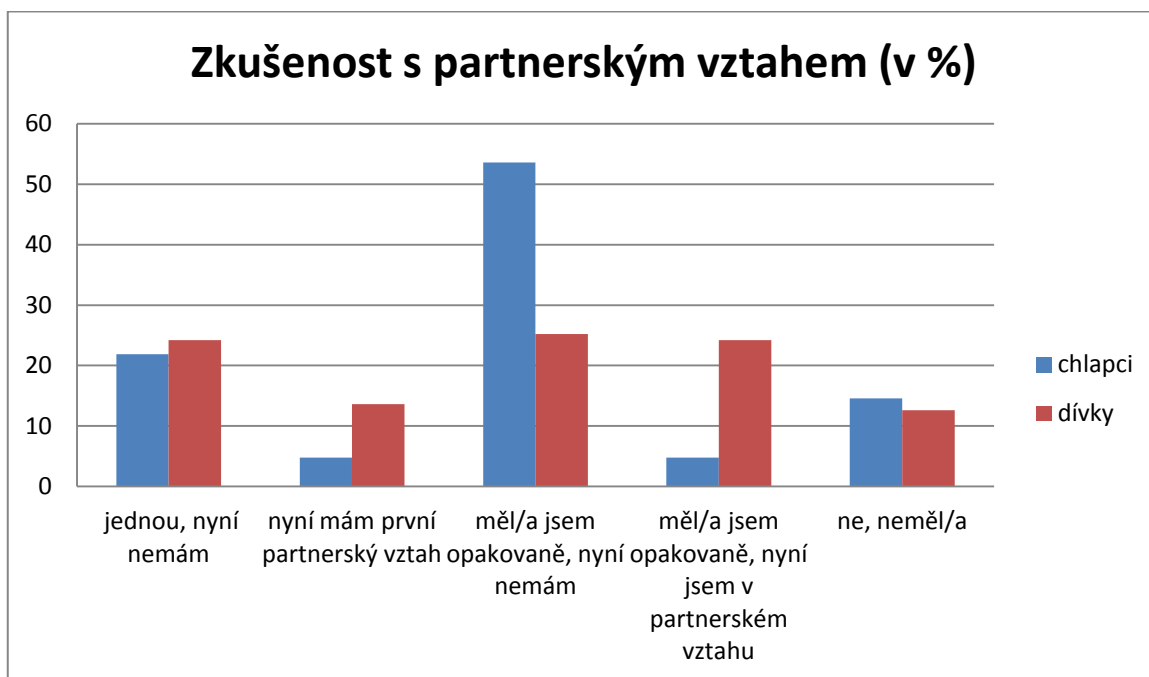
Okolo tři čtvrtin (78 % chlapců a 71,5 % dívek) respondentů slyšelo o domácím násilí v televizi. 19,5 % chlapců a 16,8 % dívek ví o domácím násilí ze svého okolí. 9,7 % chlapců a 11,5 % dívek zažil/o domácí násilí ve své rodině (u svých rodičů).

Zajímavé jsou výpovědi o zkušenostech s domácím násilím ve svém partnerském vztahu, přičemž tuto zkušenost přiznává pouze 4,2 % dívek a 0 % chlapců, což nesouhlasí s odpověďmi u otázky č. 9 (viz graf č. 5).

6.1.6 Otázka č. 8 Zkušenosti s partnerským vztahem

- *ano, měl/a jsem jednou, nyní nemám*
- *ano, nyní jsem v prvním partnerském vztahu*
- *ano, měl/a jsem opakovaně, nyní nemám*
- *ano, měl/a jsem opakovaně, nyní jsem v partnerském vztahu*
- *ne, neměl/a*

V otázce byly zjišťovány zkušenosti s partnerským vztahem respondentů. Na výběr měli respondenti z pěti odpovědí, přičemž možnost volby pouze jedné.

Graf 4 Zkušenosti respondentů s partnerským vztahem

Zkušenost s partnerským vztahem mělo/má 87,36 % dívek a 85,36 % chlapců. Chlapci mají spíše zkušenost s dřívějších vztahů 75,60 %.

6.1.7 Otázka č. 9 Zkušenosti s násilím ve vztahu respondentů

V této otázce byl výčet několika ataků, které jsou považovány za akt domácího násilí. Pokud respondent v otázce č. 8 zvolil odpověď **a)** **b)** **c)** nebo **d)**, odpovídal na tuto otázku, „Zda se mu někdy stalo, že...“

Pokud jsi v otázce č. 8 zvolil respondent odpověď **e)**, odpovídal, zda „Zná v okolí někoho, komu se stalo, že...“

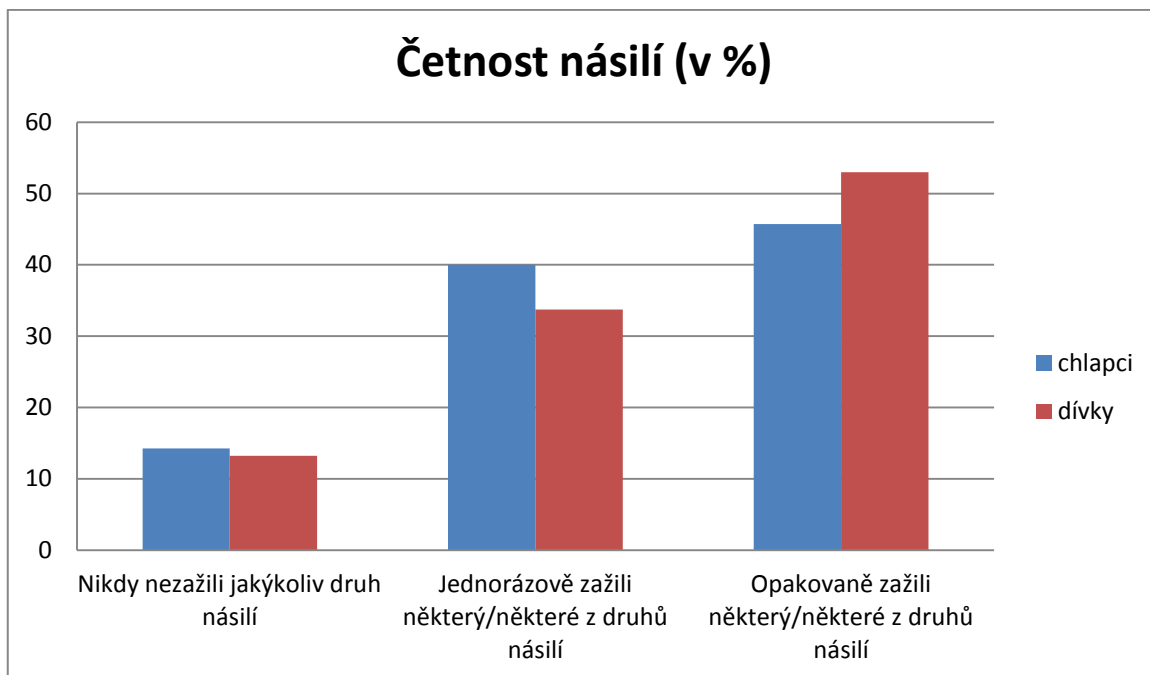
Odpovědi respondentů byly rozděleny do dvou skupin, přičemž první skupinu tvořili ti, kteří již mají zkušenost s partnerským vztahem a odpovídali na otázku z vlastních zkušeností. Dvou skupinu tvoří respondenti, kteří nemají zkušenost s partnerským vztahem a jejich odpověď o zkušenostech s domácím násilím se týkala někoho z jejich okolí (rodiče, příbuzní, přátelé...)

Respondentům, kteří již měli partnerský vztah, se stalo, že...	Jednou (v %)		Opakovaně (v %)	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
přítel/kyně jej/ji ponižoval/a	2,4	7,3	2,4	5,2
přítel/kyně jej/ji uhodil/a	7,3	9,4	0	0
přítel/kyně jej/ji nutil/a, aby trávil/a čas jen s ní/m	22	13,6	17	11,5
přítel/kyně mu/ji vulgárně nadává i před jeho/jejími kamarády	7,3	5,2	0	3,1
přítel/kyně mu/ji kontroluje telefon, e-mail, prohledává věci	7,3	16,8	0	2,1
jedná i proti své vůli, jen aby udělal/a, co přítel/kyně žádá	26,8	12,6	12,1	4,2
přítel/kyně je k němu/ni příliš majetnický/á, žárlivý/á	19,5	22	2,4	21
pod tlakem přítele/kyně šel/šla v sexu dál, než by chtěl/a	2,4	8,4	0	0
přítel/kyně chce vědět kde a s kým tráví volný čas, neustále mu/ji telefonuje	26,8	12,6	14,6	12,6
přítel/kyně mu/ji vyhrožuje, že pokud se s ní/m rozejde „něco“ se stane	0	10,5	2,4	1
přítel/kyně má nepředvídatelné změny nálad, výbuchy zlosti, má z ní/něj strach	7,3	10,5	7,3	3,3
po rozchodu jej/ji bývalý/á přítel/kyně pronásledoval/a (např. opakovaně mu/ji volal/a, vyhrožoval/a, čekal/a na něj/ni, posílal/a dárky, šířil/a pomluvy)	0	10,5	7,3	9,4

Tabulka 1 Zkušenosti s domácím násilím respondentů ve vlastním partnerském vztahu

Každá pátá dívka (21 %) má zkušenost s tím, že její partner je k ní příliš majetnický a žárlivý. Další z nejčastějších zkušeností respondentů (chlapci 14,6 %, dívky 12,6 %) je s opakovanými žádostmi partnera vědět kde a s kým tráví volný čas a neustálými telefonáty. 17 % chlapců a 11,5 % dívek má opakovanou zkušenost s tím, že je partner/ka nutil/a, aby trávil/a volný čas pouze s ní/m.

Fyzicky opakovaně žádný z respondentů nebyl napaden, jednou se to však stalo 7,3 % chlapců a 9,4 % dívek.

Graf 5 Množství a četnost násilí ve vztazích respondentů

Více než každá druhá dívka (53 %) a téměř polovina chlapců (45,7 %) opakovaně zažilo ve svém partnerském vztahu minimálně jeden z druhů násilí. Jednorázově některý z druhů násilí zažilo 40 % chlapců a 33,73 % dívek.

Respondenti, kteří ještě neměli partnerský vztah, znají ze svého okolí někoho, komu se stalo, že...	Jednou (v %)		Opakovaně (v %)	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
přítel/kyně jej ponižoval/a	50	8,3	16,6	16,6
přítel/kyně jej uhodil/a	16,6	0	16,6	8,3
přítel/kyně jej nutil/a, aby trávil/a čas jen s ní/m	33,3	8,3	33,3	25
přítel/kyně ji/mu vulgárně nadává i před jeho/jejími kamarády	0	0	33,3	8,3
přítel/kyně ji/mu kontroluje telefon, e-mail, prohledává věci	0	16,6	33,3	16,6
jedná i proti své vůli, jen aby udělal/a, co přítel/kyně žádá	16,6	0	33,3	16,6
přítel/kyně je k ní/němu příliš majetnický/á, žárlivý/á	16,6	0	33,3	33,3
pod tlakem přítele/kyně šel/šla v sexu dál, než by chtěl/a	0	0	16,6	8,3
přítel/kyně chce vědět kde a s kým tráví volný čas, neustále ji/mu telefonuje	0	8,3	16,6	25
přítel/kyně ji/mu vyhrožuje, že pokud se s ní/m rozejde „něco“ se stane	16,6	8,3	0	8,3
přítel/kyně má nepředvídatelné změny nálad, výbuchy zlosti, má z ní/něj strach	50	0	0	8,3
po rozchodu jej bývalý/á přítel/kyně pronásledoval/a (např. opakovaně ji/mu volal/a, vyhrožoval/a, čekal/a na ni/něj, posílal/a dárky, šířil/a pomluvy)	33,3	0	0	25

Tabulka 2 Zkušenosti s domácím násilím respondentů, kteří ještě neměli vlastní partnerský vztah

Třetina chlapců (33,3 %) zná někoho z okolí, koho jeho přítel/kyně opakovaně nutil/a, aby trávil/a čas jen s ní/m, komu opakovaně přítel/kyně kontroluje telefon, e-mail, prohledává věci, kdo opakovaně jedná i proti své vůli, jen aby udělal/a, co přítel/kyně žádá, ke komu se přítel/kyně opakovaně chová příliš majetnický či žárlivě.

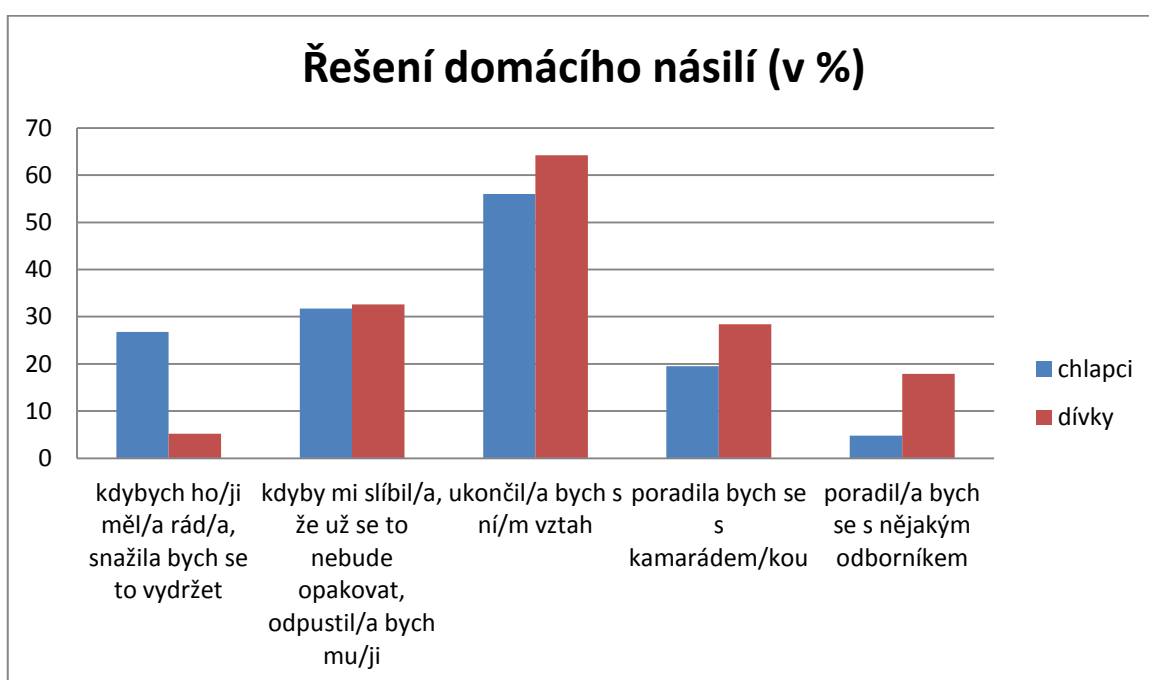
Třetina dívek (33,3 %) zná někoho z okolí, ke komu opakovaně je přítel/kyně příliš majetnický/á, žárlivý/á. Každá čtvrtá dívka zná někoho, koho opakovaně přítel/kyně nutil/a, aby trávil/a čas jen s ní/m, koho opakovaně po rozchodu bývalý/á přítel/kyně pronásledoval/a (např. opakovaně ji/mu volal/a, vyhrožoval/a, čekal/a na ni/něj, posílal/a dárky, šířil/a pomluvy).

6.1.8 Otázka č. 10 Řešení domácího násilí teenagery

Poslední otázka se týkala řešení násilí ve vztahu teenagery. Respondenti měli na výběr z pěti odpovědí, přičemž mohli zaškrtnout více možností. Otázkou bylo, jak by řešili situaci, „Pokud by se Ti stalo, že by se k Tobě přítel/kyně opakovaně choval/a tak, jak by Ti

nelíbilo (např. nutil/a by Tě proti Tvé vůli do nějakých věcí, nadával/a by Ti, fyzicky ubližoval/a...)“:

- a) kdybych ho/ji měl/a rád/a, snažila bych se to vydržet
- b) kdyby mi slíbil/a, že už se to nebude opakovat, odpustil/a bych mu/ji
- c) ukončil/a bych s ní/m vztah
- d) poradila bych se s kamarádem/kou
- e) poradil/a bych se s nějakým odborníkem (výchovným poradcem, psychologem, zavolal/a bych na Linku důvěry)

Graf 6 Řešení domácího násilí respondenty

Většina respondentů by řešila domácí násilí ukončením vztahu s násilným partnerem (56 % chlapců a 64,2 % dívek). Více než třetina respondentů by byla ochotna násilí partnerovi odpustit, pokud by slíbil, že se již nebude opakovat (31,7 % chlapců a 32,6 % dívek). Téměř každý třetí chlapec (26,8 %) by se snažil násilí vydržet, pokud by dívku měl rád. Dívky by v takovém vztahu setrvaly jen ve 5,2 %.

Dívky oproti chlapcům mají větší důvěru v odbornou radu. Vyhledala by ji téměř každá pátá dívka (17,9 %).

6.2 Použití Studentova T-testu k potvrzení či vyvrácení hypotéz

K zodpovězení výzkumných otázek byl použit Studentův T-test, který je dle Chrásky (2007) jedním z nejznámějších statistických testů významnosti pro metrická data. Pomocí tohoto testu bylo rozhodnuto, zda dva soubory dat, které byly získány měřením ve dvou různých skupinách objektů (skupina chlapců a skupina dívek) mají stejný aritmetický průměr.

6.2.1 Základní vzorce a použité zkratky

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{s} \cdot \sqrt{\frac{n_1 * n_2}{n_1 + n_2}}$$

\bar{x}_1 - průměrná hodnota (získaný počet bodů) jedné skupiny

\bar{x}_2 - průměrná hodnota (získaný počet bodů) druhé skupiny

n_1 - četnost (počet respondentů) v první skupině

n_2 - četnost (počet respondentů) v druhé skupině

s - směrodatná odchylka, která se vypočítává z hodnot získaných v obou skupinách následujícím vzorcem:

$$s^2 = \frac{1}{n_1 + n_2 - 2} \cdot [\sum(x_1 - \bar{x}_1)^2 + \sum(x_2 - \bar{x}_2)^2]$$

$$s = \sqrt{s^2}$$

Hladina významnosti je zvolena $\alpha=0,05$, což znamená, že výsledek by se na základě náhody mohl vyskytnout maximálně v 5 případech ze 100. Statistická významnost se vyjadřuje pomocí p-úrovně. Úroveň 5% se vyjadřuje jako $p \leq 0,05$.

Při počtu respondentů (celkovému počtu zkoumaných), tj. 177, kdy nejbližší stupeň volnosti je 200, a při hladině významnosti 0,05 jsou výsledky T-testu porovnány s číslem 1,972.

6.2.2 Rozdíly v povědomí chlapců a dívek v problematice domácího násilí

H_A Chlapci více podléhají mýtům o domácím násilí než dívky.

H_0 Chlapci i dívky podléhají stejně mýtům o domácím násilí.

Průměrný počet získaných bodů u chlapců je 11,04.

Průměrný počet získaných bodů u dívek je 11,7.

Studentovým T-testu bylo vypočítáno, zda zjištěný rozdíl mezi průměrným počtem získaných bodů chlapců a dívek lze připsat na vrub náhody či nikoliv.

$$s^2 = \frac{1}{95 + 82 - 2} [224,95 + 211,8]$$

$$s^2 = \sqrt{2,18}$$

$$s = 1,47$$

$$t = \frac{11,7 - 11,04}{1,47} \cdot \sqrt{\frac{95 \cdot 82}{95 + 82}}$$

$$t = 2,9$$

Vypočítaná hodnota t byla srovnána s kritickou hodnotou testového kritéria pro zvolenou hladinu významnosti a příslušný počet stupňů volnosti, tedy s číslem 1,972.

Protože vypočítaná hodnota t je větší než hodnota kritická ($2,9 > 1,972$), přijímáme alternativní hypotézu.

Závěr: Mezi průměrným počtem bodů získaných u chlapců a průměrným počtem bodů získaných u dívek v otázce č. 5 jsou statisticky významné rozdíly, které nelze připsat na vrub náhody. Dívky získaly průměrně 11,7 bodů, chlapci 11,04 bodů. **Přijímáme alternativní hypotézu: Chlapci více podléhají mýtům o domácím násilí než dívky.**

6.2.3 Rozdíly mezi chlapci a dívkami v podléhání genderovým stereotypům

H_A Chlapci více podléhají genderovým stereotypům než dívky.

H_0 Chlapci i dívky podléhají stejně genderovým stereotypům.

Průměrný počet získaných bodů u chlapců je 1,41.

Průměrný počet získaných bodů u dívek je 0,67.

Studentovým T-testu bylo vypočítáno, zda zjištěný rozdíl mezi průměrným počtem získaných bodů chlapců a dívek lze připsat na vrub náhody či nikoliv.

$$s^2 = \frac{1}{95 + 82 - 2} \cdot [78,88 + 203,9]$$

$$s^2 = \sqrt{1,41}$$

$$s = 1,18$$

$$t = \frac{1,41 - 0,67}{1,18} \cdot \sqrt{\frac{95 \cdot 82}{95 + 82}}$$

$$t = 4,1$$

Vypočítaná hodnota t byla srovnána s kritickou hodnotou testového kritéria pro zvolenou hladinu významnosti a příslušný počet stupňů volnosti, tedy s číslem 1,972.

Protože vypočítaná hodnota t je větší než hodnota kritická ($4,1 > 1,972$), přijímáme alternativní hypotézu.

Závěr: Mezi průměrným počtem bodů získaných u chlapců a průměrným počtem bodů získaných u dívek v otázce č. 6 jsou statisticky významné rozdíly, které nelze připsat na vrub náhody. Dívky získaly průměrně 0,67 bodů, chlapci 1,41 bodů. **Přijímáme alternativní hypotézu: Chlapci více podléhají genderovým stereotypům než dívky.**

6.2.4 Rozdíly ve zkušenostech s domácím násilím chlapců a dívek

H_A Dívky mají větší zkušenost s násilím ve vztahu než chlapci.

H_0 Dívky i chlapci mají stejné zkušenosti s násilím ve vztahu.

Průměrný počet získaných bodů u chlapců je 3,6.

Průměrný počet získaných bodů u dívek je 3,7.

Studentovým T-testem bylo vypočítáno, zda zjištěný rozdíl mezi průměrným počtem získaných bodů chlapců a dívek lze připsat na vrub náhody či nikoliv.

$$s^2 = \frac{1}{95+82-2} \cdot [903,12+1843,75]$$

$$s^2 = \sqrt{13,73}$$

$$s = 3,7$$

$$t = \frac{3,6-3,5}{3,7} \cdot \sqrt{\frac{95 \cdot 82}{95+82}}$$

$$t = 0,13$$

Vypočítaná hodnota t byla srovnána s kritickou hodnotou testového kritéria pro zvolenou hladinu významnosti a příslušný počet stupňů volnosti, tedy s číslem 1,972.

Protože vypočítaná hodnota t je menší než hodnota kritická ($0,13 < 1,972$), odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou hypotézu.

Závěr: Mezi průměrným počtem bodů získaných u chlapců a průměrným počtem bodů získaných u dívek v otázce č. 9 nejsou statisticky významné rozdíly. Zjištěné rozdíly lze připisat na vrub náhody. Vzhledem k tomu, že dívky získaly průměrně stejně bodů jako chlapci, lze říci, že mají průměrně stejné zkušenosti s výskytem domácího násilí ve vztazích. **Odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou hypotézu: Dívky i chlapci mají stejné zkušenosti s násilím ve vztahu.**

6.2.5 Přijetí či odmítnutí hypotéz

Na základě sběru dat dotazníkovým šetřením a jejich vyhodnocení Studentovým T-testem bylo dosaženo těchto závěrů:

Hypotéza 1:

Přijímáme alternativní hypotézu: Chlapci více podléhají mýtům o domácím násilí než dívky.

Hypotéza 2:

Přijímáme alternativní hypotézu: Chlapci více podléhají genderovým stereotypům než dívky.

Hypotéza 3:

Odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou hypotézu: Dívky i chlapci mají stejné zkušenosti s násilím ve vztahu.

ZÁVĚR

Problematika domácího násilí je závažným celospolečenským jevem, který se stále více stává předmětem zájmu nejen odborníků, médií, ale také laické veřejnosti. Pomalu se tak mění názor, že agrese mezi blízkými osobami je čistě soukromý problém, který si každý musí vyřešit sám. Domácí násilí zasahuje všechny generace a má negativní dopad na osobnost jedince a jeho sociální i partnerské vztahy. Problematika domácího násilí se netýká pouze jedinců, kteří spolu žijí ve společné domácnosti.

Diplomová práce byla rozdělena na dvě části. Teoretická část byla zaměřena na problematiku domácího násilí se zaměřením na vztahy teenagerů, na příčiny vzniku násilí a jeho prevenci. Zkušenostmi odborníků, ale také výzkumnými šetřeními bylo zjištěno, že násilí existuje i v partnerských vztazích dospívajících, kteří spolu „pouze“ chodí. Násilí ve vztazích teenagerů je ovlivněno výchovnými vzorci rodičů, hodnotovými postoji vrstevníků, médií i společnosti. Cílem teoretické části bylo poukázat na problematiku násilí ve vztazích teenagerů, závažnost dopadu na vývoj jejich osobnosti i následné vztahy.

Ve výzkumné části, jejíž cílem bylo zjistit povědomí teenagerů o problematice domácího násilí a mýtech s ním spojených, názory na genderové stereotypy a zkušenosti s domácím násilím, bylo dotazníkovým šetřením na středních školách ve Vsetíně zjištěno následující: Studenti – respondenti jsou informováni o problematice domácího násilí. Stále však podléhají určitým mýtům, a to ve větší míře chlapci, přičemž nejvíce mýtu, že „*Za domácí násilí může alkohol a drogy.*“. Chlapci také více souhlasí s genderově podmíněnými názory, nejčastěji s názorem, že „*Kluci mají právo svou dívku kontrolovat, vědět kde a s kým tráví volný čas.*“ 86,4% všech respondentů mělo nebo má partnerský vztah. Z nich každá druhá dívka (53%) a téměř polovina chlapců (45,7%) opakovaně zažili ve svém partnerském vztahu minimálně jeden z druhů násilí. Jednorázově některý z druhů násilí zažilo 40% chlapců a 33,73% dívek. Každá pátá dívka (21%) má zkušenost s tím, že její partner je k ní příliš majetnický a žárlivý. Chlapci (14,6%) i dívky (12,6%) ve svém vztahu opakovaně zažili, že jejich partner/ka chtěl/a po nich vědět kde a s kým tráví volný čas a neustále jim telefonoval/a. 17% chlapců a 11,5% dívek má opakovanou zkušenost s tím, že je partner/ka nutil/a, aby trávil/a volný čas pouze s ní/m.

Z výsledků výzkumné části vyplývají určitá doporučení pro praxi. Jedná se především o preventivní opatření zaměřená na předcházení násilí ve vztazích teenagerů, a to zvýšenou informovaností o problematice domácího násilí, výchovou k partnerskému a rodičovskému životu, ale také posílením zdravého sebevědomí jedinců a předáváním zdravých vzorců chování, které vyplývají z genderových rolí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] **BUSKOTTE, Andrea**, 2008. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Praha: Computer Press. ISBN 978-80-251-1786-6.
- [2] **CONWAYOVÁ, Helen L**, 1997. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potenciální oběti*. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01550-7.
- [3] **ČÍRTKOVÁ, Ludmila**, 2005. *Domácí násilí ve faktech a teoriích*. Praha: Gender, rovné příležitosti, výzkum. Ročník 3, č. 1/2002. Dostupný z: <www.genderonline.cz>.
- [4] **DOLEŽELOVÁ, Jachanová, Alexandra; KAVKOVÁ, Smiggels Jana; ŠVECOVÁ, Petra; SOKAČOVÁ, Linda; KAVKOVÁ, Eva; SOVOVÁ, Petra**, 2009. *Prosazování genderové rovnosti: vybraná témata*. Havlíčkův Brod: Česká ženská lobby. ISBN nevedeno.
- [5] **GJURIČOVÁ, Šárka; KOCOURKOVÁ, Jana; KOUTEK, Jiří**, 2001. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-416-3.
- [6] **HRONOVÁ, Martina**, 2006. *To si dovolit nesmíš*. Praha: Sondy, OS Rosa. ISBN nevedeno.
- [7] **HRONOVÁ, Martina**, 2007. *Tátové a mámy, chraňte své děti před násilím*. Praha: Sondy, OS Rosa. ISBN nevedeno.
- [8] **HRONOVÁ, Martina**, 2008. *Dětská svědectví násilí*. Praha: Sondy, OS Rosa. ISBN nevedeno.
- [9] **HRONOVÁ, Martina**, 2009. *Násilí ve vztazích teenagerů*. Praha: Sondy, OS Rosa. ISBN nevedeno.
- [10] **CHRÁSKA, Miroslav**, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [11] **JANOŠOVÁ, Pavlína**, 2008. *Dívčí a chlapecká identita. Vývoj a úskalí*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2284-9.
- [12] **LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana**, 2006. *Vývojová psychologie, 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1284-9.
- [13] **MACEK, Petr; LACINOVÁ, Lenka**, 2006. *Vztahy v dospívání*. Praha: Barrister & Principal. ISBN 80-7364-034-1. (Macek Petr; Štefánková Zuzana. *Vztahy*

s rodiči a jejich souvislosti s citovou vazbou. Wyrobková Adriana. Sebepojetí ve vztahu k tzv. femininním a maskulinním charakteristikám.)

- [14] **MARVANOVÁ-VARGOVÁ, Branislava; POKORNÁ, Dana; TOUFAROVÁ, Marie**, 2008. *Partnerské násilí*. Praha: Linde. ISBN 978-80-86131-76-4.
- [15] **PIKÁLKOVÁ, Simona**, 2004. Sociologické studie/Sociological studies: 2 Mezinárodní výzkum násilí na ženách – ČR/2003. Dostupný z: <http://studie.soc.cas.cz/index.php3?-lang=cze&shw=246>.
- [16] **Průcha, Jan**, 2006. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-567-7.
- [17] **SBORNÍK STUDIÍ vzniklých na základě semináře Společnost žen a mužů z aspektu gender**. 1999. Praha: Open Society Fund. ISBN neuvedeno.
- [18] **STUDIJNÍ MATERIÁL o problematice domácího násilí pro pracovnice a pracovníky orgánů sociálně – právní ochrany dětí**. 2006. Publikace MPSV zpracovaná ve spolupráci s Psychosociálním centrem Acorus. ISBN neuvedeno.
- [19] **ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ Naděžda**, 2011. *Domácí násilí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.
- [20] **ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol.**, 2004. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0586-9.
- [21] **VÁGNEROVÁ, Marie**, 2005. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
- [22] **VOŇKOVÁ, Jiřina**, 2005. *Vaše právo! První právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 4. vyd. Praha: Profem. ISBN 80-239-4025-2.

ZÁKONY

ČESKO. Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. 200/2008 Závazný pokyn policejního prezidenta o provádění vykázaní.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Mýty o domácím násilí	50
Graf 2 Genderové stereotypy	52
Graf 3 Informovanost respondentů o problematice domácího násilí	53
Graf 4 Zkušenosti respondentů s partnerským vztahem	54
Graf 5 Množství a četnost násilí ve vztazích respondentů	56
Graf 6 Řešení domácího násilí respondenty	58

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Zkušenosti s domácím násilím respondentů ve vlastním partnerském vztahu	55
Tabulka 2 Zkušenosti s domácím násilím respondentů, kteří ještě neměli vlastní partnerský vztah.....	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Dotazník.....	68
-------------------------	----

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Ahoj. Jmenuji se Lenka Petřeková. Jsem studentka 2. ročníku navazujícího magisterského studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, obor Sociální pedagogika a chci Tě požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Tento dotazník je podkladem pro výzkumnou část diplomové práce na téma Domácí násilí ve vztazích teenagerů. **Dotazník je anonymní.** Prosím o zodpovězení všech otázek. Zvol jednu či více odpovědí, podle instrukcí v zadání.

1. Jsem (zvol jednu z možností)

- dívka chlapec

2. Je mi let (doplň věk)

3. Jsem studentem/studentkou (zvol jednu z možností)

- Střední školy (učiliště) **bez maturity**
 Střední školy (učebního oboru) **s maturitou**

4. Domácí násilí je (zaškrtni jednu z možností)

- e) V domácím násilí jde o občasné hádky či fyzické násilí mezi partnery, kdy v agresivitě a útocích se střídají a ve vztahu není jasné, kdo je oběť a kdo agresor.
f) Domácí násilí je systematické a opakované násilí (nejčastěji) mezi partnery. Může jít o fyzické, psychické, sociální, sexuální či ekonomické násilí, kdy jeden má převahu a moc nad druhým. Vždy je jasné, kdo je pachatel a kdo oběť.
g) Nevím, co je domácí násilí.
h) Nezajímá mě to.

5. Domácí násilí (udělej křížek u odpovědi na tvrzení, dle Tvého názoru)

Tvrzení	ANO, je to pravda	NE, není to pravda	Nevím
Domácí násilí nezasahuje tolik lidí, je to ojedinělá záležitost.			
K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách.			
Oběť svého partnera vyprovokuje k agresi, může si tedy za to sama.			
Za násilí může alkohol a drogy.			
Násilí nemůže být tak hrozné, když oběť od agresora neodejde.			

Asi se jí to líbí.			
Domácí násilí je soukromá záležitost, nikdo by do toho neměl zasahovat.			
Poznal/a bych násilníka na první pohled.			

6. Zakřížkuj výroky, se kterými souhlasíš:

- Kluci mají moc nad dívkami, musí být dominantní.
- Má-li dívka trápení, musí jej skrýt a za každou cenu udržet vztah.
- Kluci musí být tvrdí, aby si udrželi holku.
- Jestliže se holka provokativně obléká, říká si tím o sex.
- Kluci mají právo svou dívku kontrolovat, vědět kde a s kým tráví volný čas.
- Jestliže holka jde sama do bytu kluka, očekává, že dojde na sex.
- Kluk má o všem ve vztahu rozhodovat, dívka se mu musí podřídít.
- Když kluk na rande platí za dívku, má pak nárok na sex.
- Dívky mají rády kluky, kteří jsou agresivní a mají vše pod kontrolou.
- Kluci mají právo svou dívku uhodit, aby zdůraznili svou moc.

7. Máš zkušenosti s domácím násilím? (zaškrtni odpovědi dle Tvých zkušeností)

- a) slyšel/a jsem o něm v televizi
- b) vím o domácím násilí ve svém okolí
- c) vím o násilí ve vztahu své kamarádky/kamaráda
- d) zažil/a jsem domácí násilí ve své rodině (u rodičů)
- e) zažil/a jsem sám/sama násilí ve vztahu
- f) nikdy jsem o domácím násilí neslyšel/a; nevím o nikom, kdo by s ním měl zkušenost
- g) nevím, nevzpomínám si

8. Měl/a jsi někdy partnerský vztah? (zaškrtni jednu z odpovědí)

- a) ano, měl/a jsem jednou, nyní nemám
- b) ano, nyní jsem v prvním partnerském vztahu
- c) ano, měl/a jsem opakovaně, nyní nemám
- d) ano, měl/a jsem opakovaně, nyní jsem v partnerském vztahu
- e) ne, neměl/a

9. Pokud jsi v otázce č. 8 zvolil/a odpověď **a) b) c) nebo d)**, odpověz: Stalo se Ti, že... (udělej křížek u odpovědi na otázku, dle Tvé zkušenosti).

Pokud jsi v otázce č. 8 zvolil/a odpověď **e)**, odpověz: Znáš v okolí někoho, komu se stalo, že ... (udělej křížek u odpovědi na zkušenost někoho z Tvého okolí)

	ANO, jednou	ANO, opakovaně	NE, nestalo
přítel/kyně Tě ponižoval/a			
přítel/kyně Tě uhodil/a			
přítel/kyně Tě nutil/a, abys trávil/a čas jen s ní/m			
přítel/kyně Ti vulgárně nadává i před Tvými a jeho/jejími kamarády			
přítel/kyně Ti kontroluje telefon, e-mail, prohledává věci			
jednáš i proti své vůli, jen abys udělal/a, co přítel/kyně žádá			
přítel/kyně je k Tobě příliš majetnický/á, žárlivý/á			
pod tlakem přítele/kyně jsi šel/šla v sexu dál, než bys chtěl/a			
přítel/kyně chce vědět kde a s kým trávíš volný čas, neustále Ti telefonuje			
přítel/kyně Ti vyhrožuje, že pokud se s ní/m rozejdeš „něco“ se stane			
přítel/kyně má nepředvídatelné změny nálad, výbuchy zlosti, máš z ní/něj strach			
po rozchodu Tě bývalý/á přítel/kyně pronásledoval/a (např. opakovaně mi volal/a, vyhrožoval/a, čekal/a na mě, posílal/a dárky, šířil/a pomluvy)			

10. Pokud by se Ti stalo, že by se k Tobě přítel/kyně opakovaně choval/a tak, jak by Ti nelíbilo (např. nutil/a by Tě proti Tvé vůli do nějakých věcí, nadával/a by Ti, fyzicky ubližoval/a...)... (zaškrtni odpovědi, které odpovídají Tvému názoru)

- a) kdybych ho/ji měl/a rád/a, snažila bych se to vydržet
- b) kdyby mi slíbil/a, že už se to nebude opakovat, odpustil/a bych mu/ji
- c) ukončil/a bych s ní/m vztah
- d) poradila bych se s kamarádem/kou
- e) poradil/a bych se s nějakým odborníkem (výchovným poradcem, psychologem, zavolal/a bych na Linku důvěry)

Děkuji za spolupráci.